

**UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ**

TEZĂ DE DOCTORAT

**ROLUL ȘI ACTIVITATEA JUDECĂTORULUI DE
SUPRAVEGHERE A PRIVĂRII DE LIBERTATE**

- REZUMAT -

**Coordonator științific
prof. univ. dr. IOAN CHIȘ**

**Doctorand
GABRIELA – NICOLETA CHIHAIA**

**București
2016**

PLANUL LUCRĂRII

Abrevieri

Titlul I. LIBERTATEA, DREPTUL LA LIBERTATE LIMITĂRILE ȘI GARANȚIILE SALE

Capitolul I. Libertatea și dreptul la libertate

Secțiunea I. Libertatea – perspectiva filosofică

Secțiunea a II-a. Libertatea – perspectiva juridică

Secțiunea a III-a. Dreptul la libertate – drept fundamental statuat în reglementările internaționale

Capitolul II. Limitările și garanțiile privării de libertate

Secțiunea I. Considerații generale privind limitările și garanțiile privării de libertate

Secțiunea a II-a. Limitări și garanții prevăzute de reglementările internaționale

Secțiunea a III-a. Limitări și garanții constituționale

Subsecțiunea III.1. Limitări și garanții constituționale în România

Subsecțiunea III.2. Limitări și garanții în constituțiile altor state

Secțiunea a IV-a. Limitări și garanții procesual-penale ale privării de libertate

Subsecțiunea IV.1. Limitări și garanții procesual-penale în România

Subsecțiunea IV.2. Limitări și garanții procesual-penale întâlnite în legislațiile altor state

Capitolul III. Pedepsele și măsurile educative privative de libertate – sancțiuni penale ce limitează dreptul la libertate

Secțiunea I. Pedepsele și măsurile educative privative de libertate în legislația română

Secțiunea a II-a. Pedepsele privative de libertate în legislațiile unor țări europene

Titlul II. EXECUTAREA PEDEPSELOR ȘI A MĂSURILOR EDUCATIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE ÎN ROMÂNIA

Capitolul I. Considerații generale privind punerea în executare a hotărârilor penale

Secțiunea I. Punerea în executare a hotărârilor penale – ultima fază a procesului penal român

Secțiunea a II-a. Instanța de executare

Secțiunea a III-a. Judecătorul delegat cu executarea

Capitolul II. Punerea în executare a pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea I. Existența unei hotărâri de condamnare definitivă – condiție esențială pentru punerea în executare a pedepselor și măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea a II-a. Punerea în executare a pedepselor privative de libertate

Secțiunea a III-a. Punerea în executare a măsurilor educative privative de libertate

Capitolul III. Principiile care guvernează executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea I. Principiul legalității

Secțiunea a II-a. Principiul umanismului (respectarea demnității umane, interzicerea supunerii la tortură, la tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente)

Subsecțiunea II.1. Încălcarea art. 3 din Convenția europeană pentru drepturile omului în ceea ce privește executarea pedepselor privative de libertate în România (condamnări ale României la CEDO pentru încălcarea art. 3)

Subsecțiunea II.2. Măsuri dispuse de Administrația Națională a Penitenciarelor pentru îmbunătățirea condițiilor de detenție

Secțiunea a III-a. Principiul interzicerii discriminării

Secțiunea a IV-a. Principiul exercitării drepturilor de către persoanele private de libertate

Capitolul IV. Pedepsele și măsurile educative privative de libertate

Secțiunea I. Individualizarea modalității de executare

Secțiunea a II-a. Pedepsele privative de libertate

Subsecțiunea II.1. Considerații generale privind pedepsele privative de libertate

Subsecțiunea II.2. Pedepsa detențiunii pe viață

Subsecțiunea II.3. Pedepsa închisorii

Secțiunea a III-a. Măsurile educative privative de libertate

Subsecțiunea III.1. Considerații generale privind măsurile educative privative de libertate

Subsecțiunea III.2. Internarea într-un centru educativ

Subsecțiunea III.3. Internarea într-un centru de detenție

Capitolul V. Executarea pedepselor privative de libertate

Secțiunea I. Considerații generale privind executarea pedepselor privative de libertate

Secțiunea a II-a. Locul executării – sistemul penitenciar

Secțiunea a III-a. Regimurile de executare a pedepselor

Subsecțiunea III.1. Considerații generale privind regimurile de executare a pedepselor

Subsecțiunea III.2. Regimul de maximă siguranță

Subsecțiunea III.3. Regimul închis

Subsecțiunea III.4. Regimul semideschis

Subsecțiunea III.5. Regimul deschis

Capitolul VI. Executarea măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea I. Considerații generale privind executarea măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea a II-a. Locul executării – centrele educative și centrele de detenție

Secțiunea a III-a. Regimurile de executare

Titlul III. JUDECĂTORUL DE SUPRAVEGHERE A PRIVĂRII DE LIBERTATE – GARANT AL RESPECTĂRII LEGALITĂȚII ÎN EXECUTAREA PEDEPSELOR ȘI MĂSURILOR EDUCATIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE

Capitolul I. Scurt istoric al instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea I. Controlul și supravegherea executării pedepselor în România, anterior Legii nr. 23/1969

Secțiunea a II-a. Controlul și supravegherea executării pedepselor în Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor

Secțiunea a III-a. Controlul și supravegherea executării pedepselor în O.U.G. nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate

Secțiunea a IV-a. Controlul și supravegherea executării pedepselor în Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal

Secțiunea a V-a. Controlul și supravegherea executării pedepselor în Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal

Capitolul II. Reglementarea instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate din România în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate

Secțiunea I. Considerații generale referitoare la Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal

Secțiunea a II-a. Desemnarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea a III-a. Statutul judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea a IV-a. Natura juridică a activității desfășurate de judecătorul de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea a V-a. Actele judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea a VI-a. Grefierul delegat la biroul judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Capitolul III. Aspecte de drept comparat privind judecătorul de supraveghere a executării pedepselor

Secțiunea I. Considerații generale

Secțiunea a II-a. Judecătorul de supraveghere în Italia (*Giudici di sorveglianza*)

Secțiunea a III-a. Judecătorul de supraveghere în Spania (*El juez de vigilancia penitenciaria*)

Secțiunea a IV-a. Judecătorul de supraveghere în Germania (*Richter Überwachung Freiheitsberaubung*)

Secțiunea a V-a. Judecătorul de supraveghere în Franța (*Le juge de l'application des peines, J.A.P.*)

Capitolul IV. Analiza activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Secțiunea I. Noțiuni generale

Secțiunea a II-a. Atribuțiile administrativ-jurisdicționale ale judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Subsecțiunea I. Aspecte comune privind înregistrarea plângerilor, ascultarea persoanelor private de libertate, întocmirea și comunicarea încheierilor

Subsecțiunea a II-a. Soluționarea plângerilor privind stabilirea și schimbarea regimurilor de executare a pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate

§1. Stabilirea regimului de executare

§2. Schimbarea regimului de executare

§ 3. Soluționarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a plângerilor împotriva hotărârilor referitoare la deținuții care prezintă grad de risc pentru siguranța penitenciarului

Subsecțiunea a III-a. Soluționarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a plângerilor deținuților privind încălcarea drepturilor reglementate de legea nr. 254/2013

Subsecțiunea a IV-a. Soluționarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a plângerilor deținuților privind aplicarea sancțiunilor disciplinare

Secțiunea a III-a. Atribuțiile administrative ale judecătorului de supraveghere a privării de libertate

Subsecțiunea I. Acordarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate de audiențe persoanelor private de libertate

Subsecțiunea a II-a. Atribuțiile judecătorului de supraveghere a privării de libertate în procedura refuzului de hrană

Subsecțiunea a III-a. Participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de președinte, la ședințele comisiei pentru liberare condiționată

Subsecțiunea a IV-a. Participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de președinte, la procedura de înlocuire a măsurii internării în centrul de detenție sau în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice

Subsecțiunea a V-a. Participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de președinte, la procedura de acordare a liberării din centrul educativ sau de detenție

Subsecțiunea a VI-a. Participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de președinte, la procedura pentru continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar

Subsecțiunea a VII-a. Acordarea de către judecătorul de supraveghere a avizului pentru recoltarea probelor biologice, în vederea testării persoanei condamnate, în cazul în care există indicii că aceasta a consumat substanțe stupefiante, alcool ori substanțe toxice sau a ingerat fără prescripție medicală medicamente de natură a crea tulburări de comportament

Subsecțiunea a VIII-a. Efectuarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a controalelor la locurile de deținere

Subsecțiunea a IX-a. Alte atribuții ale judecătorului de supraveghere a privării de libertate

§ 1. Informarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate privind folosirea mijloacelor de imobilizare și a armamentului

§ 2. Informarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate privind cazarea temporară în camera de protecție și supravegherea deținuților prin intermediul camerelor de luat vederi

§ 3. Informarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate referitoare la transferarea deținuților în centrele de reținere și arestare preventivă ce funcționează în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, necesară activității organelor judiciare

§ 4. Informarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate referitoare la decesul deținuților și situațiile în care acestora le-a fost afectată în mod grav sănătatea ori integritatea corporală

§ 5. Acordarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a avizului privind deschiderea și reținerea corespondenței unei persoane deținute

§ 6. Audierea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a persoane deținute la solicitarea instanțelor de judecată

§ 7. Soluționarea de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate a cererilor de transfer în vederea continuării executării pedepsei în altă țară

Secțiunea a IV-a. Considerații privind constituționalitatea activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate

CONSIDERAȚII FINALE ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

BIBLIOGRAFIE

ASPECTE GENERALE REFERITOARE LA CERCETAREA JURIDICĂ REALIZATĂ

1. Tema cercetării și importanța sa științifică

Prezenta lucrare științifică, intitulată *Rolul și activitatea judecătorului de supraveghere a privării de libertate* aduce în prim plan supravegherea și controlul exercitate de către un magistrat-judecător asupra modului de executare a pedepselor și măsurilor educative privative de libertate.

În pofida interesului major pentru aspectele care interesează executarea pedepselor privative de libertate, în mod special drepturile persoanelor aflate în detenție, problema controlului legalității desfășurării acestora a fost cercetată în țara noastră destul de puțin și doar în articole și studii de o mai mică întindere. În acest sens, prezenta cercetare a încercat să identifice toate elementele legale care circumstanțiază activitatea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, evidențiind rolul acestuia de garant al legalității activităților desfășurate în locurile de deținere.

Analiza instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate nu s-a putut realiza decât printr-o abordare interdisciplinară de natură execuțional-penală, dar și procesual-penală, precum și printr-o sinteză detaliată a jurisprudenței, încercând să îmbine noțiunile teoretice cu cele de practică judiciară.

Considerăm că rezultatele prezentei cercetări sunt de interes atât în plan academic, fiind prima lucrare pe acest domeniu și una dintre puținele în materia dreptului execuțional penal, dar și în plan jurisprudențial, întrucât adună la un loc opiniile divergente existente la nivelul practicii judiciare, putând constitui un prim pas în crearea unei jurisprudențe unitare la nivelul instanțelor din țara noastră, cauzele vizând cererile și plângerile persoanelor aflate în detenție având un impact practic semnificativ, atât prin raportare la gradul redus de cunoaștere a problematicii, cât și datorită incidenței acestora în realitatea penală. Propunerile și soluțiile oferite sunt noi și originale și, nu de puține ori, schimbă perspectiva curentă asupra dispozițiilor legale.

Prin urmare, am încercat o cercetare care să acopere, fără a avea pretenția de a fi exhaustivă, problema rolului și activității desfășurate de judecătorul de supraveghere a privării de libertate și care să reprezinte un demers care deschidă noi preocupări doctrinare și jurisprudențiale. Am urmărit să prezentăm în cuprinsul lucrării atât aspectele teoretice, astfel cum acestea sunt reliefate de legislația în vigoare, cât și aspectele de natură jurisprudențială, pentru a sublinia importanța acestei instituții în materia penală, în general, și execuțional penală, în special.

2. Cuvinte cheie: judecător de supraveghere, privare de libertate, atribuții, locuri de detenție, libertate.

3. Scopul și obiectivele cercetării

Prezenta cercetare a avut drept scop analiza instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate în reglementarea oferită de Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, prin raportare la legislația secundară, Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 157 din 10 martie 2016) și Regulamentul de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate (aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 89/2014), dar și la cea principală în materie penală, Codul penal și Codul de procedură penală.

Principalele *obiective ale cercetării* au constat în:

- Analiza privării de libertate, ca stare de detenție, prin raportare atât la dispozițiile legale din țara noastră (Constituție, Cod penal, Cod de procedură penală), cât și la cele din alte țări, în special europene (Italia, Spania, Franța, Germania etc.), dar și internaționale (Convenția europeană privind drepturile omului);

- Analiza fazei de executare a pedepselor și a măsurilor educative în România, prin raportarea acesteia la procesul penal, punerea în executare a acestora, prezentarea unor dificultăți întâlnite în practică. În același context au încercat să oferim o imagine de ansamblu a sistemului penitenciar din țara noastră și a regimurilor de executare a pedepselor și măsurilor educative privative de libertate;

- Prezentarea din punct de vedere istoric a apariției instituției magistratului care supraveghează executarea pedepselor privative de libertate, etapele parcurse până în prezent, dezvoltarea acesteia, pentru a corespunde cât mai bine necesităților practice și pentru a răspunde cerințelor actuale în materie;

- Analiza modalității de desemnare, a rolului și naturii juridice a activității desfășurate de judecătorul de supraveghere a privării de libertate;

- Analiza activității propriu-zise a judecătorului de supraveghere a privării de libertate – atribuțiile jurisdicțional-administrative și cele administrative, astfel cum aceasta reiese din dispozițiile legale în vigoare, evidențiind neconcordanțele existente în legislație și dificultățile întâlnite în practica judiciară;

- De asemenea, printre obiectivele urmărite s-a remarcat și realizarea unei analize comparative a instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate în diferite state

europene, pornind de la cele care au inspirat crearea acestora în țara noastră, Spania și Italia, ajungând la unele care reglementează diferit judecătorul de supraveghere a executării pedepselor, Franța și Germania. Din acest punct de vedere, lucrarea încearcă să evidențieze similitudinile dintre legislațiile europene, dar și la asemănările existente între acestea, pentru a oferi o variantă nouă de reglementare în dreptul execuțional penal român.

- Nu în ultimul rând, cercetarea a încercat să ofere posibile soluții de îmbunătățire a reglementării instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate, raportat și la dispozițiile legale întâlnite în alte state europene.

4. Metodologia cercetării

Prin raportare la scopul și obiectivele propuse, a fost necesară utilizarea mai multor metode de cercetare, printre care se remarcă cu precădere metoda documentară și metoda logică, dar și metoda comparativă, metoda sistemică și metoda analizei istorico-teleologice.

Metoda analizei documentare a fost folosită cu preponderență, urmărindu-se culegerea de informații deja existente în literatura de specialitate despre instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate.

Metoda logică a fost utilizată în vederea interpretării prevederilor legale și realizării coroborării aspectelor teoretice cu cele de ordin practic, lucrarea conținând și o importantă parte de analiză a jurisprudenței în materie, atât cea a judecătorilor de supraveghere a privării de libertate de la diferite locuri de deținere, cât și a instanțelor de judecată chemate să soluționeze cauzele în materia executării pedepselor și măsurilor educative privative de libertate.

Metoda istorico-teleologică a fost utilizată în analiza efectuată pentru a evidenția modificările realizate de legiuitorul român prin Legea nr. 254/2013, față de legile anterioare care au reglementat controlul unui magistrat în ceea ce privește legalitatea executării pedepselor privative de libertate.

Metoda comparativă a presupus compararea unor elemente identice sau divergente întâlnite în legislația analizată, aceeași metodă fiind utilizată și pentru realizarea unei comparații a sistemelor de drept din diferite state, relatând despre fiecare trăsături specifice, dar și asemănările existente.

Metoda sistemică a fost folosită pentru corelarea instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate cu alte instituții, cum este cea a judecătorului delegat la biroul de executări penale, principii și norme de drept internațional, absolut necesară cercetării și înțelegerii temei.

În finalul cercetării am folosit și o *metodă de analiză predictivă* privind evoluția instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate, care s-a concretizat într-o serie de propuneri de lege ferenda, în opinia noastră, menite să îmbunătățească cadrul legal actual.

EXPUNEREA STRUCTURII ȘI CONȚINUTULUI LUCRĂRII

Prezenta teză cuprinde **3 titluri**, ce cuprind la rândul lor **capitole, secțiuni și subsecțiuni**, pentru o mai bună identificare și lecturare a problemelor analizate, la care se adaugă **considerațiile finale și propunerile de lege ferenda**.

Primul titlul **”Libertatea, dreptul la libertate, limitările și garanțiile sale”**, prezintă o analiză a noțiunii de **”libertate”**, atât din perspectiva filosofică, cât și din cea juridică, dar și a noțiunii de **”drept la libertate”**, ca drept fundamental statuat în reglementările internaționale.

Libertatea a fost analizată de către filosofi diferit, în dezbateră teoretică a problemelor libertății propunându-se, în istoria gândirii filosofice, mai multe soluții. Cu toții însă au arătat că nu se poate vorbi despre libertate în sens abstract, întrucât libertate deplină nu există, aceasta fiind relativă, întrucât în timp ce la un anumit moment și într-un anumit loc poate fi înțeleasă ca atare, conferind persoanei drepturi, într-un alt loc și într-un alt moment ar apărea ca o constrângere pentru aceeași persoană.

În accepțiunea sa juridică, libertatea reprezintă o valoare socială promovată, dezvoltată și ocrotită de normele juridice, astfel personalitatea fiecărui om găsindu-și afirmarea în libertățile consacrate și asigurate de ordinea de drept.

În doctrină se realizează o diferență între **”drepturi”** și **”libertăți”**, utilizându-se prioritar noțiunea de **”drepturi”** pentru a desemna drepturile omului în general și sintagma **”libertăți publice”** pentru a desemna drepturile cetățeanului în general¹. În doctrină, se face distincție între libertatea ca atribut al persoanei umane, și libertatea, ca drept fundamental al cetățeanului. Prima are în vedere posibilitatea de mișcare (sensul restrâns al noțiunii), în timp ce a doua vizează un complex de drepturi recunoscute și garantate prin Constituție.

Analizând doctrina constituțională românească, în paralel cu cea procesual penală, se observă că libertatea individuală este privită și analizată diferit de autori. Astfel, doctrinarii constituțională definesc libertatea individuală ca dreptul persoanei de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținută în sclavie sau în orice formă de servitute, de a nu fi reținută, arestată sau deținută decât în cazurile și după formele expres prevăzute de Constituție și de

¹ Purdă Nicolae, *Protecția drepturilor omului*, Ed. Lumina Lex, 2001, p. 21.

legi², în timp ce doctrinarii dreptului penal privesc libertatea într-un sens mai amplu, incluzând pe lângă libertatea fizică, libertatea psihică, inviolabilitatea domiciliului, libertatea de a comunica și libertatea sexuală, ca atribut important al personalității umane, constând în posibilitatea pe care fiecare membru al societății trebuie să o aibă de a acționa în conformitate cu dorințele și interesele sale, fără a fi supus unei constrângeri fizice sau psihice³.

Prin „dreptul la libertate”, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului* înțelege dreptul la libertate fizică al persoanei, respectiv posibilitatea acesteia de a se mișca, de a se deplasa în sens liber. În practica Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că art. 5 în mod sigur nu vizează simplele restricții ale libertății de circulație și nici limitările libertății de mișcare pe care le implică acele situații juridice precise, cum este cea a membrilor forțelor armate⁴.

În *capitolul II al primului titlu*, sunt analizate *limitările și garanțiile privării de libertate*, astfel cum acestea se regăsesc în reglementările internaționale – *Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția europeană a drepturilor omului, în Constituția României, dar și a altor state (S.U.A., Finlanda, Germania, Belgia, Italia, Spania), precum și în dispozițiile procesual-penale din țara noastră și din alte state (Italia, Moldova, Germania, Franța, Spania, S.U.A.)*.

Scopul garantării dreptului la libertate constă în aceea de a se asigura că nimeni nu este lipsit de libertatea sa în mod arbitral, cele două noțiuni – de siguranță și libertate – făcând corp comun pentru protejarea libertății individuale⁵. Nefiind un drept absolut, dreptul la libertate urmează a se realiza în coordonatele impuse de ordinea de drept, iar în cazul unei atitudini deviante, autoritățile publice sunt îndreptățite să ia măsuri care afectează grav libertatea individuală: percheziționarea, reținerea, arestarea preventivă și aplicarea unor pedepse⁶, dar și arestul la domiciliu, ultima măsură preventivă introdusă în legislația procesual penală română.

În doctrină s-a arătat că privarea de libertate reprezintă forma instituțională, cu caracter exclusiv penal, recunoscută la nivel constituțional și reglementată detaliat la nivel

² Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina, *Drept constituțional și instituții politice, ediția a 13-a*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 166.

³ Boroi Alexandru, Gorunescu Mirela, Popescu Mihai, *Dicționar de drept penal*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 250.

⁴ Decizia Engel și alții contra Olandei, citată de Jan De Meyer în Louis-Edmond Pettiti, Emmanuel Decaux, Pierre-Henri Imbert și colectiv, *La Convention Europeenne des Droits de L'Homme, Commentaire article par article*, Ed. Economica, Paris, 1999, p. 190.

⁵ Ciobanu-Dordea Aurel, Mazilu Gabriela, Selegean Mihai, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența C.E.D.O.*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 101.

⁶ Sima Constantin, Țuculeanu Alexandru, Ciuncan Dorin, *Arestarea preventivă*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 162.

procesual, în care intervine restrângerea exercițiului libertății individuale, ca libertate fundamentală⁷.

În încheierea acestui prim titlu, sunt prezentate noțiuni despre *pedepsele și măsurile educative privative de libertate, ca sancțiuni penale care limitează dreptul la libertate*, reglementate în legislația română, dar și în cele ale altor state europene (Olanda, Belgia, Finlanda, Franța, Portugalia, Spania, Suedia, Italia) , acestea reprezentând una dintre cele mai importante forme ale privării de libertate, ca sancțiuni aplicabile în urma derulării unui proces penal și constatării existenței infracțiunii și a săvârșirii acesteia, cu forma de vinovăție cerută de dispozițiile legale, de către inculpat.

Pedepsele privative de libertate ridică o serie de probleme în executarea lor, întrucât pentru cei care le execută mediul carceral dezvăluie două tipuri de necesități: de adaptare la normele și valorile specifice acestui cadru de viață și de evoluție ulterioară a personalității⁸. Astfel, dacă inițial condamnatul ajunge să considere că pedeapsa este pe măsura faptei, destul de repede își modifică percepția și o apreciază ca fiind prea aspră, extrapolând propria sa situație la exemplele altora, în special ale celor mediatizați și aflați în stare de libertate. Astfel, de la comportamentul inițial (la încarcerare și în perioada imediat următoare, de adaptare) pasiv, supus, de penitență, deținutul ajunge, după familiarizarea cu mediul carceral, la un comportament activ în care egoismul, interesul personal și autoconservarea primează, predominând un sentiment amestecat de dispreț față de autoritățile penitenciare și mai ales față de cele judiciare și de autovictimizare (se consideră victima unui sistem care nu l-a înțeles și care nu i-a acordat nicio șansă)⁹.

În ceea ce privește infractorii minori, renunțarea la pedepse și executarea măsurilor privative în instituții specializate, s-a arătat în doctrină¹⁰, oferă premisele obținerii unor rezultate optime în activitatea educativă și de reintegrare socială a acestora. Existența unor instituții specializate permite încadrarea centrului cu personal cu pregătire corespunzătoare în munca cu minorii, organizarea unor programe educative și de formare profesională adecvate vârstei acestora, evitând contactul cu infractorii majori în timpul executării. Regula o constituie aplicarea în cazul minorilor a măsurilor educative neprivative de libertate, cele privative de libertate reprezentând excepția și fiind destinate infractorilor minori care au comis infracțiuni grave sau multiple infracțiuni.

⁷ Zarafiu Andrei, *Arestarea preventivă*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 58.

⁸ Barbu Silviu Gabriel, Șerban Alexandru, *Drept execuțional penal, ediția 2*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 31.

⁹ Barbu Silviu Gabriel, Șerban Alexandru, *op. cit.*, p. 31.

¹⁰ Păun Costică în Pascu Ilie, Dobrinou Vasile, Dima Traian, Hotcă Mihai Adrian, Păun Costică, Chiș Ioan, Gorunescu Mirela, Dobrinou Maxim, *Noul Cod penal comentat, vol. I. Partea generală, ediția a II-a*, Ed. Universul juridic, București, 2014, p. 660.

Titlul II al tezei, intitulat ”**Executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate în România**” debutează, în *capitolul I*, cu o serie de *considerații generale privind punerea în executare a hotărârilor penale*, ca ultima fază a procesului penal român. Tot în acest capitol este prezentată *instanța de executare și judecătorul delegat cu executarea*.

Scopul procesului penal, tragerea la răspundere penală a celor care au săvârșit infracțiuni astfel încât nicio persoană care a încălcat normele legale să nu rămână nepedepsită, nu este atins decât atunci când demersul penal se finalizează cu sancționarea celui vinovat, prin aplicarea unei pedepse sau a unei măsuri educative. În doctrină s-a arătat că în vederea finalizării activității procesul-penal, este necesară punerea în executare a hotărârilor penale, fiindcă numai așa procesul penal se înfățișează ca un complex de activități prin care se traduce în fapt scopul legii penale¹¹.

În opinia majoritară exprimată în doctrină, s-a arătat că parte a procesului penal nu este întreaga etapă a executării sancțiunilor penale, ci doar punerea în executare a hotărârilor penale, activitate care nu se identifică cu aceea de executare efectivă. În mod întemeiat s-a reținut în doctrină că executarea propriu-zisă nu aparține dreptului penal, ci dreptului execuțional penal.

Instanța de judecată, prin judecătorul delegat cu executarea, este singura în măsură să pună în executare hotărârile judecătorești și să rezolve toate incidentele apărute cu această ocazie, însă în atingerea acestui deziderat ea colaborează cu alte instituții ale statului: organele de poliție, parchetul etc. Nu este necesar ca titularul acțiunii penale să ceară punerea în executare a hotărârii, instanța de executare fiind obligată, în virtutea principiului oficialității, să treacă la punerea în executare a acesteia. Este reliefat astfel efectul pozitiv, imediat și aplicabil în toate cazurile, al autorității de lucru judecat al hotărârii penale, care creează astfel o eficiență executorie nestânjenită de vreun obstacol al acesteia¹².

Potrivit art. 554 Cod procedură penală, care poartă denumirea marginală „judecătorul delegat cu executarea”, instanța de executare delegă unul sau mai mulți dintre judecătorii săi pentru efectuarea punerii în executare.

Dispoziția menționată se completează cu cele din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse

¹¹ Ion Neagu, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 582.

¹² Nicolae Volonciu, Raluca Moroșanu, *Codul de procedură penală comentat. Art. 415-464. Executarea hotărârilor penale*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 3.

de organele judiciare în cursul procesului penale¹³, care în art. 14 alin. 1 prevede că instanța de executare delegă anual unul sau mai mulți dintre judecătorii acesteia pentru coordonarea activităților privind punerea în executare a hotărârilor judecătorești.

Judecătorul delegat cu executarea are atribuții în special în executarea pedepselor și măsurilor educative neprivative de libertate, și mai puțin în ceea ce privește executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate. În situația acestora din urmă, judecătorul delegat cu executarea își desfășoară activitatea în faza de punere în executare a acestora, prin emiterea mandatului de executare a pedepselor și asigurarea punerii în executare a acestuia și a măsurilor educative privative de libertate, în timpul executării activitatea sa limitându-se la sesizarea instanței de executare în cazul în care, cu prilejul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării, se ivește vreo nelămurire ori împiedicare.

Capitolul II al titlului II prezintă condițiile necesare pentru punerea în executare a pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate și modul efectiv în care se realizează aceasta, identificând și o serie de neconcordanțe în dispozițiile legale, în special la cele privind punerea în executare a măsurilor educative privative de libertate.

Capitolul III al titlului II cuprinde analiza principiilor care guvernează executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate, astfel cum acestea sunt reglementate de Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, respectiv: *principiul legalității, principiul umanismului, principiul interzicerii discriminării și principiul exercitării drepturilor de către persoanele private de libertate.*

Cu referire la principiul umanismului, sunt prezentate o serie de condamnări dispuse împotriva României de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, privind încălcarea art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, precum și măsuri dispuse de Administrația Națională a Penitenciarelor pentru îmbunătățirea condițiilor de detenție.

Deși *Convenția europeană a drepturilor omului* nu conține nicio dispoziție specială referitoare la persoanele aflate în executarea unor pedepse privative de libertate, prin jurisprudența sa, Curtea Europeană privind Drepturile Omului a stabilit că statul trebuie să asigure unei astfel de persoane condiții compatibile cu respectul demnității umane, astfel încât executarea pedepsei să nu-i provoace un nivel de suferință ce depășește nivelul inerent detenției. Curtea a reținut că, deși nu a existat intenția de a-i umili sau înjosi pe reclamanți, absența unui astfel de scop nu poate exclude de plano o constatare a încălcării art. 3 din

¹³ Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penale a fost publicată în Monitorul oficial nr. 513 din 14 august 2013.

Convenția europeană pentru drepturile omului, astfel încât a apreciat că respectivele condiții de detenție, pe care reclamanții au trebuit să le suporte mai mulți ani, i-au supus unor încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției, atingând nivelul unui tratament degradant, astfel fiind încălcate prevederile art. 3 din Convenție. Totodată Curtea a reamintit că art. 3 impune statelor să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții compatibile cu respectarea demnității umane și că, ținând cont de condițiile din închisoare, sănătatea și confortul persoanei sunt asigurate în mod corespunzător¹⁴.

Administrația Națională a Penitenciarelor a încercat să rezolve problema supraaglomerării existente în locurile de deținere, urmărind astfel asigurarea unor condiții decente persoanelor deținute, măsurile pe termen scurt luate în perioada 2012 - 2014 vizând în principal maximizarea capacității de cazare.

Capitolele IV și V ale titlului II cuprind analiza individualizării modalităților de executare, precum și *analiza pedepselor privative de libertate: detențiunea pe viață și închisoarea, și a măsurilor educative privative de libertate: internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție*. Totodată, este prezentată executarea acestora, respectiv **locul executării: penitenciare, centre educative și centre de detenție, și regimurile de executare: regimul de maximă siguranță, regimul închis, regimul semideschis și regimul deschis, în cazul pedepselor, și regimul închis și regimul deschis în cazul măsurii educative a internării într-un centru de detenție**.

Titlul III al tezei, cel mai amblu, intitulat **”Judecătorul de supraveghere a privării de libertate – garant al respectării legalității în executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate”**, debutează în *capitolul I* cu un *scurt istoric al instituției în țara noastră*.

România, la fel ca alte țări din estul european, a adoptat instituția judecătorului care supraveghează legalitatea executării pedepselor abia după 1990, prin Legea nr. 275/2006, deși sistemul penitenciar are o istorie bogată pe meleagurile românești.

Prima lege care reglementează în detaliu executarea pedepselor a fost legea închisorilor, adoptată la data de 1 februarie 1874, de regele Carol I, în care era reglementat modul de executare a pedepsei, fiind implementat regimul auburnian de deținere (regimul mixt, în care deținuții erau ținuți la comun în timpul zilei și separat în timpul nopții), totodată prevăzându-se și înființarea de închisori pentru minori, pentru prima dată menționându-se obligația de educație morală a acestora din urmă.

¹⁴ Cauza Eugen Gabriel Radu contra României, hotărârea din 13 octombrie 2009, în Radu Chiriță (coord.), *Arestarea și detenția în jurisprudența CEDO*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 175.

Anul 1929 a adus adoptarea în România a Legii pentru organizarea penitenciarelor și instituțiilor de prevenție, la acel moment una dintre cele mai avansate legi în domeniu pe plan internațional.

După anul 1944, datorită regimului politic, întreaga reglementare a executării pedepselor a suferit modificări, un rol important ocupându-l detenția politică, care a existat până în anul 1964. În acea perioadă, a fost adoptată Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1554/1952 care reglementa executarea pedepsei prin efectuarea unor activități utile, deținuții fiind utilizați la realizarea unor lucrări la nivelul întregii țări, cum au fost: Canalul Dunăre - Marea Neagră, sistemele de irigații din Dobrogea etc.

Niciuna dintre aceste reglementări legale nu au prevăzut însă în conținutul lor dispoziții referitoare la realizarea unui control al modalității de realizare a executării pedepselor, condițiile de detenție, totul fiind stabilit discreționar, respectarea drepturilor rămânând la latitudinea conducerii locului de detenție și sub controlul politicului.

Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor¹⁵, intrată în vigoare la data de 1 ianuarie 1970, a fost adoptată în țara noastră pentru „a da expresie juridică realității economice și sociale din țara noastră”¹⁶, fiind prima lege propriu-zisă care reglementa executarea pedepselor în România.

Prevederile acestei legi, alături de cele ale Codului penal din 1969, au dezvoltat o concepție românească privind resocializarea deținuților, bazată pe participarea acestora la activități productive, în condiții similare cu cele din economie, pe completarea studiilor și alfabetizarea celor care nu știu să scrie și să citească, pe calificarea într-o meserie. Cu toate acestea, până la revoluția din 1989, sistemul penitenciar român s-a confruntat cu serioase limite impuse chiar de ideologia socialistă oficială, cum ar fi: cerința ca toți deținuții să fie redați societății ca oameni utili, obligativitatea ca programele de resocializare să cuprindă un procent însemnat de teme politice.¹⁷

Din analiza dispozițiilor Legii nr. 23/1969 reiese că executarea pedepselor privative de libertate era lăsată în competența autorităților executive, judecătorul fiind chemat să intervină numai asupra incidentelor ivite în cursul executării unei sancțiuni privative de libertate, astfel cum era reglementată activitatea sa de Codul de procedură penală, așadar doar legat de eventuale impedimente la executare, cum ar fi situația amânării executării pedepsei, care putea fi dispusă de instanța de executare în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege.

¹⁵ Legea nr. 23 din 18 noiembrie 1969 a fost adoptată de Marea Adunare Națională, publicată în Monitorul Oficial nr. 132 din 18 noiembrie 1969, intrată în vigoare la data de 1 ianuarie 1970.

¹⁶ Aurelian Popa, *Legea privind executarea pedepselor*, în *Revista Română de Drept*, nr. 1/1970, p. 52.

¹⁷ Aura Preda, *Drept execuțional penal*, Ed. Fundației România de mâine, București, 2014, p. 46-47.

Legea nr. 23/1969 nu reglementa însă în niciun fel un mecanism de control independent, imparțial și eficient, împotriva actelor emise și a măsurilor dispuse de administrația locurilor de deținere în ceea ce privește modul de executare a pedepselor și a măsurilor privative de libertate.

Astfel, în perioada în care România negocia aderarea la Uniunea Europeană, iar unul dintre criteriile ce trebuiau îndeplinite de către țara noastră viza oferirea unui cadru modern și adecvat executării pedepselor privative de libertate, a fost adoptată O.U.G. nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate¹⁸, care reglementa, pentru prima oară în legislația română, controlul instanței de judecată asupra legalității și temeiniciei actelor și măsurilor dispuse de administrația locului de deținere.

Pentru a se realiza însă o concordanță deplină cu stadiul de dezvoltare al societății, s-a apreciat că este nevoie nu numai de o modificare a vechilor instituții juridice penale, ci și de altele noi, astfel încât s-a început elaborarea unei noi legislații penale.

Un prim pas în acest sens s-a realizat în anul 2004, când a fost adoptată Legea nr. 301/2004 privind Codul penal¹⁹. Corelativ cu acest cod, pentru reglementarea executării pedepselor, s-a adoptat Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal²⁰, care abroga și înlocuia Legea nr. 69/1069 privind executarea pedepselor, care nu mai corespundea necesităților juridice penale și nu mai răspundea cerințelor noului Cod penal. Atât Legea nr. 301/2004 privind Codul penal, cât și Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal nu au intrat niciodată în vigoare.

Prima măsură legislativă română care a concentrat într-un cadru unic imperativele și regulile de executare a măsurilor și pedepselor implicând privarea de libertate a fost Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal²¹, care a abrogat prevederile Legii nr. 23/1969 și a altor acte normative anterioare, a adus la zi legislația execuțională penală a României cu prevederile în materie din cadrul normelor europene.

Una dintre cele mai importante garanții a principiului legalității executării pedepselor privative de libertate a reprezentat-o consacrarea instituției *judecătorului delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate*, care, potrivit art. 6 alin. 3 din lege, avea rolul de

¹⁸ O.U.G. nr. 56 din 25 iunie 2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, publicată în Monitorul Oficial nr. 457 din 27 iunie 2003.

¹⁹ Legea nr. 301/2004 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 575 din 29 iunie 2004.

²⁰ Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 591 din 1 iulie 2004.

²¹ Legea nr. 275 din 4 iulie 2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 627 din 20 iulie 2006

a supraveghea și controla asigurarea legalității în executarea acestor pedepse și de a exercita celelalte atribuții stabilite prin lege.

Capitolul II al titlului III prezintă reglementarea instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate în legea actuală privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Legea nr. 254/2013²², pornind de la desemnarea acestuia, și continuând cu prezentarea statutului său, a naturii juridice a activității sale și a actelor pe care acesta le întocmește. Capitolul se încheie cu prezentarea greșierului delegat la biroul judecătorului de supraveghere.

Instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate este reglementată în titlul al II-lea din Legea nr. 254/2013, intitulat ”judecătorul de supraveghere a privării de libertate”, stabilind că acesta își desfășoară activitatea în penitenciare, centre de rețineră și arestare preventivă, centre de arestare preventivă, centre educative și de detenție și al cărui principal rol îl constituie supravegherea și controlul legalității executării pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor preventive privative de libertate.

Se observă în primul rând că legiuitorul a răspuns criticilor realizate de doctrină cu privire la denumirea acestui judecător, înlocuind sintagma de ”judecător delegat pentru executarea pedepselor” cu cea de ”judecător de supraveghere a privării de libertate”, care definește, și în opinia mea, mai bine rolul și atribuțiile acestuia.

Este prezentată modalitatea de desemnare a judecătorului de supraveghere a privării de libertate, instituindu-se și obligativitatea desemnării în aceleași condiții și a unuia sau mai multor supleanți, precum și a unui greșier care să-l ajute în desfășurarea activității, rolul judecătorului de supraveghere a privării de libertate și principalele atribuții, calificate de legiuitor ca atribuții administrative și administrativ-jurisdicționale, pentru a înlătura opiniile divergente exprimate în doctrină în baza Legii nr. 275/2006.

Din examinarea sumară a atribuțiilor judecătorului de supraveghere se remarcă intenția clară a legiuitorului de a asigura un control imediat și eficient, de către o persoană care îndeplinește toate condițiile de independență și imparțialitatea reliefate de jurisprudența Curții europene a drepturilor omului, cu privire la respectarea dispozițiilor legale în materia executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate. Potrivit legii, judecătorul de supraveghere a privării de libertate se pronunță printr-o încheiere, ca act procesual care cuprinde soluția sa, în urma deliberării, respectiv urmare a verificării și evaluării materialului probator al cauzei, pe fondul cererii/plângerii, încheieri care sunt executorii atât pentru

²² Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 514 din 14 august 2013.

persoana privată de libertate cât și pentru administrația locului de deținere (penitenciar, centru educativ, centru de detenție, centru de reținere și arestare preventivă).

Pentru prima dată în legislația noastră, Legea privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate este însoțită de un Regulament de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate, adoptat de Consiliul Superior al Magistraturii²³.

Capitolul III al titlului III cuprinde prezentarea unor *aspecte de drept comparat privind judecătorul de supraveghere a executării pedepselor*, așa cum această instituție este reglementată în Italia (*Giudici di sorveglianza*), Spania (*El juez de vigilancia penitenciaria*), Germania (*Richter Überwachung Freiheitsberaubung*), Franța (*Le juge de l'application des peines, J.A.P.*).

Cel mai amplu capitol din întreaga teză, este **capitolul IV al titlului III, care cuprinde analiza detaliată a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate**.

Atribuțiile administrativ-jurisdicționale constau în soluționarea plângerilor formulate de persoanele private de libertate aflate în detenție cu privire la încălcarea drepturilor conferite lor de către legea privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, cu privire la *stabilirea și schimbarea regimurilor de executare* a pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate, precum și cu privire la *aplicarea de către comisiile de disciplină a sancțiunilor disciplinare*, ca urmare a reținerii în sarcina lor a săvârșirii unor abateri disciplinare sau a încălcării drepturilor de către administrațiile locurilor de deținere.

Toate celelalte atribuții ale judecătorului de supraveghere a privării de libertate intră în categoria atribuțiilor administrative, care nu presupun din partea acestuia o ”judecată”, ci vizează acordarea de *audiențe persoanelor private de libertate, participarea în calitate de președinte la ședințele comisiilor privind liberarea condiționată, la procedura de înlocuire a măsurii internării* în centrul de detenție sau în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice, la procedura de acordare a liberării din centrul educativ sau de detenție sau la *procedura pentru continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar*. Tot în categoria atribuțiilor administrative intră și *efectuarea controalelor la locurile de deținere și acordarea avizului pentru recoltarea probelor biologice* în vederea testării persoanei condamnate.

În acest capitol sunt analizate toate atribuțiile judecătorului de supraveghere a privării de libertate, pornind de la dispozițiile legale actuale, dar și prin raportare la cele anterioare,

²³ Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 89/2014 pentru aprobarea Regulamentului de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate, publicată în Monitorul Oficial nr. 77 din 31 ianuarie 2014.

ale Legii nr. 275/2006, precum și la soluțiile pronunțate în jurisprudență, atât de către judecătorii de supraveghere a privării de libertate, cât și de către instanțele de judecată, judecătoriile în a căror circumscripție se află locul de deținere, în soluționarea contestațiilor formulate împotriva încheierilor date de judecătorii de supraveghere a privării de libertate.

Secțiunea a II-a prezintă prima categorie de atribuții ale judecătorului de supraveghere, cele administrativ-jurisdicționale. Pentru înlăturarea diferențelor constatate în activitatea judecătorilor delegați, în vederea realizării unei practici unitare în activitatea judecătorilor de supraveghere a privării de libertate, prin Regulamentul de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate s-a prevăzut procedura care trebuie urmată cu privire la înregistrarea plângerilor formulate de persoanele private de libertate aflate în detenție, precum și toate registrele care se țin la nivelul biroului acestuia și rubricația fiecăruia.

În soluționarea plângerilor cu caracter administrativ-jurisdicționale, judecătorul de supraveghere a privării de libertate este obligat să asculte deținutul atunci când motivele invocate de acesta vizează exercitarea drepturilor reglementate de Legea nr. 254/2013 sau aplicarea unei sancțiuni disciplinare, însă nimic nu-l împiedică să procedeze la audierea acestuia și în celelalte situații, respectiv în soluționarea plângerilor împotriva deciziilor privind regimul de executare a pedepsei privative de libertate, deși, în practică, s-a constatat că aceasta se întâmplă destul de rar.

Pentru a se înlătura orice neclarități apărute în practica unor judecători delegați sub imperiul Legii nr. 275/2006, Regulamentul de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate prevede în art. 19, că ascultarea persoanei deținute are loc în biroul judecătorului de supraveghere a privării de libertate sau într-un alt spațiu special din incinta locului de deținere, care însă trebuie să respecte condițiile de confidențialitate față de reprezentanții administrației locului de deținere, ca regulă în prezența grefierului, cu asigurarea securității judecătorului și grefierului.

În practică, s-au ridicat o serie de probleme referitoare la caracterul executoriu al hotărârii Comisiei pentru stabilirea, individualizarea și schimbarea regimului de executare, mai ales în situația în care s-a dispus schimbarea regimului de executare într-un regim mai greu ca grad de severitate, ca urmare a săvârșirii de către persoana condamnată a unei infracțiuni sau abateri grave, situație în care a fost sancționată disciplinar, însă a formulat plângere împotriva respectivei hotărâri a comisiei de disciplină.

În opinia majoritară s-a reținut că hotărârea Comisiei prin care se dispune schimbarea regimului de executare a pedepsei într-unul mai sever, conform art. 40 alin. 6 din Legea nr. 254/2013 nu este executorie, aceasta întrucât legiuitorul a prevăzut în mod expres situațiile în

care hotărârile Comisiei sunt executorii, spre exemplu, în art. 39 alin. 4 din Lege prevăzându-se expres că plângerea formulată împotriva deciziei de stabilire a regimului de executare a pedepsei nu suspendă executarea, per a contrario, în celelalte situații plângerea are un caracter suspensiv.

O situație specială cu implicații în stabilirea sau schimbarea regimului de executare a pedepsei o constituie includerea unei persoane condamnate în categoria celor care prezintă un grad de risc.

Deși Legea nr. 254/2013 nu prevede în mod expres procedura de soluționare a plângerii împotriva hotărârii Comisiei de includere sau de menținere a unui deținut în categoria persoanelor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului, apreciem că aceasta este identică cu cea prevăzută de art. 40, pentru schimbarea regimului de executare, întrucât la această dispoziție legală face referire Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 atunci când conferă deținutului posibilitatea să formuleze plângere împotriva hotărârii Comisiei.

Din analiza practicii judiciare cu privire la încălcarea drepturilor persoanelor private de libertate se constată că există o jurisprudență neunitară referitoare la soluțiile dispuse de judecătorul de supraveghere a privării de libertate sau de instanță, în cazul în care admit astfel de plângeri/contestații.

Unii judecători de supraveghere/instanțe se limitează la a constata o încălcare a dreptului reclamat de persoana privată de libertate, fără a dispune, în mod distinct, și obligarea administrației penitenciarului la remedierea acestuia.

Alte instanțe, constatând încălcarea unui drept al persoanei private de libertate, au dispus înlăturarea situației care a dus la această încălcare, prin obligarea administrația penitenciarului să ia anumite măsuri.

Cele mai multe dintre plângerile formulate de persoanele aflate în detenție privesc condițiile de deținere, aspect care nu surprinde, având în vedere că este unanim recunoscut că sistemul penitenciar român suferă de suprapopulare. Soluțiile pronunțate însă atât de judecătorii de supraveghere a privării de libertate, cât și de judecătorii în soluționarea contestațiilor denotă că nu există o practică unitară de soluționare a acestui tip de plângere.

În practica judiciară s-a pus problema interpretării și aplicării dispozițiilor art. 1 alin. 3 lit. b) din Normelor minime obligatorii privind condițiile de cazare a persoanelor private de libertate prevăzute în Ordinul Ministrului Justiției nr. 433/2010, respectiv, dacă trebuie dată întâietate practicii Curții Europene a Drepturilor Omului în materia condițiilor de detenție sau trebuie aplicate normele interne prevăzute de acest ordin²⁴. Opinia majoritară exprimată de

²⁴ Curtea de Apel București, Minuta întâlnirii trimestriale de practică neunitară din data de 23.06.2015 în materia executării pedepselor și a măsurilor privative de libertate, p. 3.

judecători este în sensul că trebuie avută în vedere practica Curții Europene a Drepturilor Omului, textul art. 1 alin. 3 lit. b) din Normelor minime obligatorii privind condițiile de cazare a persoanelor private de libertate interpretându-se prin raportare la hotărârea pronunțată în cauza Oprea și alții împotriva României, în care se arată că spațiul necesar persoanelor private de libertate este de 4m³ și nu de 6m³, întrucât în dispozițiile C.E.D.O. nu se face diferențierea între regimurile de executare a pedepselor ca în legislația noastră. Or, în temeiul dispozițiilor constituționale, prevalează aplicarea normelor internaționale. Opinia minoritară este în sensul că există reglementarea internă cu privire la spațiul necesar persoanelor private de libertate, acesta fiind prevăzut în textul legal menționat, astfel încât nu sunt aplicabile reglementările internaționale în materie.

Cea de-a treia categorie de plângeri pe care le soluționează judecătorul de supraveghere a privării de libertate o constituie plângerile împotriva hotărârilor Comisiei de disciplină, prin care s-au aplicat persoanelor condamnate sancțiuni disciplinare pentru abaterile comise.

Deși dispozițiile legale folosesc și în această materie denumirea de ”persoană condamnată”, ca fiind cea căreia i se aplică procedura disciplinară, termenul este impropriu și nu acoperă întreaga sferă a persoanelor care pot fi sancționate disciplinar, aceasta nefiind redusă doar la persoanele care se află în detenție în urma pronunțării unei hotărâri penale de condamnare definitivă. Orice persoană aflată în detenție, fie ea în stare de arest preventiv sau în executarea unei pedepse privative de libertate poate comite abateri disciplinare devenind subiect al procedurii disciplinare, astfel încât apreciem că termenul corect care ar fi trebuit utilizat de către legiuitor era acela de deținut sau de persoană aflată în detenție.

Orice încălcare a regulilor stabilite atât prin Legea nr. 254/2013, prin Regulamentul de aplicare a acesteia, cât și prin regulamentul de ordine interioară a locului de deținere conduce la sancționarea deținutului. Legea nr. 254/2013 prevede în mod expres, atât obligațiile persoanelor condamnate (în art. 81), cât și interdicțiile pe care acestea le au în perioada detenției (în art. 82). Procedura de aplicare a sancțiunilor disciplinare este una reglementată în detaliu de dispozițiile legale, tocmai pentru a nu da naștere arbitrariului, având în vedere finalitatea acesteia, interzicerea unor drepturi persoanelor private de libertate aflate în detenție și chiar izolarea acestora, sancțiuni cu impact puternic asupra deținuților. Pentru fiecare abatere disciplinară poate fi aplicată o singură sancțiune disciplinară, Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 prevăzând și faptul că niciun deținut nu poate fi sancționat disciplinar de două ori pentru aceeași faptă (art. 220 alin. 1), conform principiului non bis in idem, care se aplică și în această materie.

Spre deosebire de celelalte plângeri analizate în secțiunile anterioare, în cazul acesteia se prevede în mod expres în dispozițiile art. 104 alin. 2 din Legea nr. 254/2013, caracterul suspensiv al plângerii formulate. Apreciem că această prevedere este una în favoarea deținutului, întrucât este posibil ca în urma exercitării căilor de atac legale împotriva hotărârii comisiei de disciplină, abaterea reținută în sarcina sa să nu se confirme și astfel, sancțiunea disciplinară să fie anulată, or, în cazul în care legea nu prevedea suspendarea punerii în executare, exista posibilitatea ca până la finalizarea întregii proceduri, persoana aflată în detenție să-și execute sancțiunea aplicată, astfel încât anularea acesteia ar fi rămas fără efect.

Tot ca o garanție pentru desfășurarea în mod echitabil a procedurii, se prevede în mod expres că deținutul este ascultat în mod obligatoriu, la locul de deținere, de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate precum și faptul că acesta poate proceda la ascultarea oricărei altei persoane condamnate sau oricărei altei persoane care desfășoară activități în sistemul penitenciar, în vederea stabilirii tuturor circumstanțelor în care s-ar fi comis abaterea disciplinară de care este acuzat deținutul.

În practica judiciară s-a pus problema dacă în fața instanței de judecată deținutul, fie el petent sau intimat, poate solicita administrarea unor probe noi față de cele din procedura disciplinară, existente la dosarul judecătorului de supraveghere a privării de libertate. Deși dispozițiile Legii nr. 254/2013 nu fac nicio referire la acest aspect, având în vedere importanța obiectului cauzei, aplicarea unei sancțiuni disciplinare deținutului, sancțiune care nu numai că-l privează o perioadă determinată de anumite drepturi, cum ar fi dreptul de a primi și cumpăra bunuri, dreptul la vizită, dar are influență și-n analiza ulterioară a comportamentului acestuia pe perioada detenției, în sensul că nu este scos la muncă sau la anumite activități educative sau sociale, dar mai ales la analiza întrunirii cumulative a condițiilor pentru liberarea condiționată, considerăm că trebuie să i se recunoască deținutului posibilitatea propunerii și administrării de probe în mod direct în fața instanței de judecată.

Secțiunea a III-a prezintă cea de-a doua categorie a atribuțiilor judecătorului de supraveghere, cele administrative, respectiv: acordarea de audiențe persoanelor private de libertate, procedura refuzului de hrană, participarea în calitate de președinte la ședințele comisiei de liberare condiționată, a celei privind înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenție sau în centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice, acordarea liberării din centrul educativ sau de detenție sau continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar, acordarea avizului pentru recoltarea de probe biologice, în vederea testării persoanei condamnate, în cazul în care există indicii că aceasta a consumat substanțe stupefiante, alcool ori substanțe toxice sau a ingerat fără prescripție medicală medicamente de natură a crea tulburări de comportament, efectuarea de controale la locurile de deținere, alte

atribuții (acordarea avizului privind deschiderea și reținerea corepondenței, audierea unei persoane deținute la solicitarea instanței de judecată, soluționarea cererilor de transfer în vederea continuării executării pedepsei în altă țară.

Ultima secțiune, a IV-a, cuprinde o serie de considerații privind constituționalitatea activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate.

Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal, la fel ca și celelalte reglementări legale, a fost supusă controlului de constituționalitate exercitat de Curtea Constituțională a României, întrucât supremația Constituției, aplicarea directă a dispozițiilor acesteia și constituționalizarea dreptului au impus perfecționări în toate domeniile dreptului, dar mai cu seama în cel al dreptului penal, confruntat cu necesitatea respectării drepturilor persoanelor private de libertate.

Din analiza deciziilor privind neconstituționalitatea unor dispoziții din Legea nr. 254/2013, se observă că se păstrează optica Curții Constituționale referitoare la caracterul special al fazei de executare a pedepselor, în care nu sunt aplicabile în totalitate garanțiile de care beneficiază inculpatul pe parcursul derulării procesului penal. Cu toate acestea, chiar instanța de control judiciar recunoaște o serie de drepturi procesuale persoanelor private de libertate, cum ar fi dreptul de a fi reprezentat de un avocat, de a formula contestație în fața unei instanțe, apreciind că nu sunt încălcate, prin reglementările procedurilor în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate, drepturile constituționale.

Deși nu foarte extinsă, jurisprudența Curții Constituționale vine să confirme reglementarea specială a executării pedepselor și măsurilor privative de libertate, determinată, pe de o parte de importanța acesteia în ansamblul societății noastre, în atingerea dezideratelor pentru care au fost instituite și sunt aplicate de către instanțele de judecată sancțiunile privative de libertate, iar, pe de altă parte, de necesitatea respectării dispozițiilor legale, inclusiv a celor din legea fundamentală a statului pe perioada în care persoanele se află în stare de detenție.

Teza se încheie cu o serie de considerații finale și propuneri de lege ferenda.

Așa cum s-a arătat în doctrină, în faza executării pedepselor, rolul judecătorului de supraveghere a privării de libertate evidențiază legătura dintre puterea judecătorească și administrarea executării pedepselor, dintre punerea în executare a unei hotărâri judecătorești definitive și trecerea la executarea concretă a conținutului mandatului de executare.²⁵

Din examinarea atribuțiilor judecătorului de supraveghere se observă intenția legiuitorului de a asigura un control imediat și eficient, de către o persoană care îndeplinește

²⁵ Ioan Chiș, Alexandru Bogdan Chiș, *Executarea sancțiunilor penale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 313.

toate condițiile de independență și imparțialitatea reliefate de jurisprudența Curții europene a drepturilor omului, cu privire la respectarea dispozițiilor legale în materia executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate.

Deși instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate nu este clar definitivă și reglementată de lege, existența unei persoane specializate în supravegherea și controlul legalității în executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate este imperios necesară.

Fără o istorie bogată, așa cum aceasta există în alte state europene, instituția judecătorului specializat în supravegherea și controlul executării pedepselor și măsurilor privative de libertate și-a câștigat și în legislația noastră un loc binemeritat, în prezent fiind de neconceput ca legalitatea executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate să nu se afle sub directa sa verificare. Rolul acestuia vine să consolideze și să exprime ferm poziția legiutorului român pentru un control eficient al modului în care persoanele minore sau majore private de libertate execută sacțiunile privative de libertate, în acord cu dispozițiile legale, în vederea respectării drepturilor pe perioada detenției.

Pentru prima dată în legislația noastră, Legea privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate este însoțită de un Regulament de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate, adoptat de Consiliul Superior al Magistraturii²⁶, prin care s-a realizat reglementarea în detaliu a rolului și activității desfășurate de judecătorul de supraveghere a privării de libertate.

Activitatea judecătorului de supraveghere a privării de libertate este reglementată în mod detaliat de Legea nr. 254/2013 și de Regulamentul de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate, ambele delimitând atribuțiile administrativ-jurisdicționale ale acestuia de cele administrative, prevăzând în mod expres că judecătorul de supraveghere a privării de libertate nu are decât atribuțiile stabilite prin cele două acte normative.

Deși atât noua legislație, cât, mai ales, Regulamentul de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate au încercat să acopere deficiențele constatate în practica judiciară în activitatea judecătorilor delegați pentru executarea pedepselor (reglementată de legea anterioară de executare a pedepselor, Legea nr. 275/2006), în prezent se constată că există aspecte care nu sunt reglementate în concret sau care, deși reglementate, prezintă incongruențe, ceea ce a determinat o jurisprudență neunitară și o

²⁶ Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 89/2014 pentru aprobarea Regulamentului de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate, publicată în Monitorul Oficial nr. 77 din 31 ianuarie 2014.

dificultate de punere în aplicare a unora dintre dispozițiile legale, atât de către judecătorii de supraveghere a privării de libertate, cât și de către instanțele de judecată.

Propunerile de lege ferenda pe care am înțeles să le susținem vizează, pe de o parte, modalitatea de desemnare a judecătorului de supraveghere a privării de libertate, definirea în mod clar a statutului acestuia de magistrat-judecător, iar pe de altă parte activitatea desfășurată de acest judecător. Totodată, am urmărit ca prin propunerile formulate să contribuim la înlăturarea unor neconcordanțe existente atât în ceea ce privește folosirea improprie a unor termeni, cât și a competențelor de soluționare a cererilor privind executarea pedepselor, atât la nivelul legii de executare a pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate, cât și la nivelul Codului de procedură penală.

Astfel, cu titlu de exemplu, apreciem că în art. 8 alin. 3 din Legea nr. 254/2013, ar trebuie să se prevadă, ca și condiție premisă, ca judecătorul în cauză să fi activat cel puțin un an în funcția de înlocuitor al judecătorului de supraveghere a privării de libertate, să fi desfășurat activitatea în cadrul secției penale a instanței sau în complete cu specializare mixtă, civil-penal, sau să fi participat în ultimii doi ani la unul din cursurile de pregătire profesională organizate de Institutul Național al Magistraturii în specializarea drept execuțional penal. De asemenea, desemnarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate să se realizeze de secția pentru judecători din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, printr-o hotărâre, în urma unui interviu, pentru o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reinvestirii o singură dată, indiferent de locul de deținere (penitenciar, centru de reținere și arestare preventivă, centru educativ sau centru de detenție) în care judecătorul de supraveghere a activat.

Considerăm că în dispozițiile referitoare la plângerile împotriva hotărârilor Comisiilor de disciplină sau a celor privind îngrădirea/încălcarea unor drepturi, trebuie să se facă referire la persoana deținută și nu la persoana condamnată, întrucât pot fi sancționați disciplinar sau pot formula plângeri invocând încălcarea unor drepturi și deținuți care nu sunt încă condamnați definitiv, aflându-se în penitenciar în stare de arest preventiv.

Apreciem, de asemenea, că pentru o soluționare temeinică a plângerilor deținuților, se impune mențiunea în Legea nr. 254/2013 a faptului că dispozițiile acesteia se completează cu cele ale Codului de procedură penală, care nu contravin procedurii speciale reglementate de acest act normativ.

În încheiere, am prezentat o viziune de reglementare a instituției judecătorului de supraveghere a privării de libertate, diferită de cea realizată prin legislația în vigoare, în acord cu dispozițiile prezente în legislațiilor altor state europene, despre care considerăm că se potrivesc mai bine scopului și rolului acestui judecător.

Astfel, analizând activitatea desfășurată de judecători în faza executării pedepselor în alte state europene, se observă că în respectivele țări, judecătorii de supraveghere a executării pedepselor privative de libertate desfășoară o activitate judiciară, nu una administrativ-jurisdicțională, așa cum este cea reglementată de Legea nr. 254/2013 în țara noastră, prin activitatea desfășurată de aceștia urmărindu-se tocmai ca aspecte privind, spre exemplu, protejarea drepturilor persoanelor private de libertate să nu fie supuse unui control administrativ, ci unuia judiciar.

Considerăm, de lege ferenda, că la nivelul judecătoriilor trebuie înființată fie o secție specială, privind executarea pedepselor și a măsurilor educative, în cazul unor instanțe mai mari, fie a unor complete specializate în acest sens, la instanțele cu o schemă de personal mai redusă. Judecătorii care ar face parte din aceste secții/complete ar fi numiți asemănător cu modul în care în prezent sunt desemnați judecătorii de supraveghere a privării de libertate. Ca și competențe, judecătorii de executare ar soluționa în mod direct, în complet unic, liberarea condamnaților înainte de termen, plângerile deținuților împotriva hotărârilor administrației penitenciare în ceea ce privește drepturile sau deciziile comisiei pentru stabilirea, individualizarea și schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate, ca judecători de scaun, cu jurisdicție deplină în materia executării. Astfel, acești judecători nu ar mai avea atribuții administrative, în sensul celor din prezent (prezidarea comisiei de liberări condiționate), ci vor soluționa, ca primă instanță toate plângerile vizând executarea unor pedepse sau măsuri educative.

Având în vedere dublu grad de jurisdicție, reținut inclusiv de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, se poate prevedea ca hotărârile pronunțate de acești judecători să poate fi atacate, cu contestație, la instanța superioară, Tribunalul în a cărui circumscripție se află locul de deținere, unde ar exista de asemenea o subsecție specializată în cadrul secției penale, privind executarea pedepselor.

Totodată, considerăm că acești judecători/complete specializate ar putea prelua și atribuțiile pe care în prezent le îndeplinesc judecătorii delegați la birourile de executare a pedepselor, cu privire la emiterea mandatelor de executare, punerea în executare a măsurilor educative privative și neprivative de libertate, supravegherea și controlul executării pedepselor și a celorlalte modalități de sancționare neprivativă de libertate (renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, liberarea condiționată), în strânsă legătură cu Serviciul de Probațiune.

BIBLIOGRAFIE

I. TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII, LUCRĂRI DE SPECIALITATE

I.1. Doctrină română

1. Barbu Silviu Gabriel, *Dimensiunea constituțională a libertății individuale*, Ed. Hamangiu, București, 2011.
2. Barbu Silviu Gabriel, *Drept execuțional penal. Partea generală*, Ed. Sitech, Craiova, 2012.
3. Barbu Silviu Gabriel, Șerban Alexandru, *Drept execuțional penal*, ediția 2, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
4. Basarab Matei, coord., *Codul penal comentat, vol. I. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2007.
5. Basarab Matei, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 1997.
6. Băla Ioan, *Evoluția sistemului de executare a pedepselor privative de libertate în dreptul românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2011.
7. Bălan Ana, Stănișor Emilian, Elaș Roxana, *Administrațiile penitenciare europene*, Ed. Oscar Print, București, 2002.
8. Bălan Ana, Stănișor Emilian, Mincă Marinela, *Penologie*, Ed. Oscar Print, București, 2003.
9. Bârsan Corneliu, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului - comentariu pe articole*, vol. I. Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București 2005.
10. Bârsan Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, ediția a II-a, vol. I, Ed. C.H.Beck, București, 2010.
11. Bogdan Dragoș, Selegean Mihai, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. All Beck, București, 2005.
12. Boroi Alexandru, Gorunescu Mirela, Popescu Mihai, *Dicționar de drept penal*, Ed. All Beck, București, 2004.
13. Brînză William Gabriel, *Drept execuțional penal. Legea nr. 254/2013. Comentarii și jurisprudență*, Ed. Universul juridic, București, 2015, p. 17-18.
14. Bulai Constantin, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1997.
15. Butoi Ioana-Teodora, Butoi Tudorel, *Psihologia judiciară*, Ed. Fundației „România de Măine”, București, 2003.
16. Chiriță Radu (coord.), *Arestarea și detenția în jurisprudența CEDO*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
17. Chiriță Radu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
18. Chiș Ioan, Chiș Alexandru Bogdan, *Executarea sancțiunilor penale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
19. Chiș Ioan, *Drept execuțional penal*, Ed. Universul juridic, București, 2013, p. 166.

20. Chiș Ioan, *Drept execuțional penal. Istoria închisorilor românești. Legislația închisorilor din feudalism până în anul 1989. Executarea pedepselor privative de libertate*, Ed. Universul juridic, București, 2013.
21. Chiș Ioan, Niță Dragoș Răzvan, *Drept execuțional penal*, Ed. A.N.I., București, 2005.
22. Chiș Ioan, *Umanismul dreptului execuțional românesc. Acordarea drepturilor în mediul penitenciar*, Ed. Hamangiu, 2007.
23. Ciobanu Viorel Mihai, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol.I, Teoria generală, Ed. Național, București, 1996.
24. Ciobanu-Dordea Aurel, Mazilu Gabriela, Selegean Mihai, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența C.E.D.O.*, Ed. All Beck, București, 2005.
25. Ciopec Flaviu, *Individualizarea judiciară a pedepselor. Reglementare. Doctrină. Jurisprudență*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.
26. Damaschin Mircea, *Dreptul la un proces echitabil în materie penală*, Ed. Universul juridic, București, 2009.
27. Deleanu Ion, *Instituții și proceduri constituționale*, Ed. Servo – Sat, București, 1998.
28. Dima Traian, *Drept penal. Partea generală*, ediția a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2014.
29. Dissescu Constantin, *Dreptul constituțional*, Ed. Librăriei Socec-Co, Societate anonimă, București, 1915, p. 440-441, apud Barbu Silviu Gabriel, *Dimensiunea constituțională a libertății individuale*, Ed. Hamangiu, 2011.
30. Dongoroz Vintilă și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal, vol. II*, Ed. Academiei Române, București, 1969.
31. Drăganu Tudor, *Declarațiile de drepturi și repercusiunile lor în dreptul internațional public*, Ed. Lumina Lex, București, 1998.
32. Drăganu Tudor, *Drept Constituțional și Instituții Politice. Tratat elementar*, vol. I, ed. Lumina Lex, 2000.
33. Duculescu Victor, Călinoiu Constanța, Duculescu Georgeta, *Drept constituțional comparat*, Ed. Lumina Lex, 1996.
34. Dumitru Popescu, *Codul penal, comentat și adnotat, partea generală*, Ed. Științifică, București, 1972.
35. Durnescu Ioan, *Asistența socială în penitenciar*, Ed. Polirom, Iași, 2009.
36. Florin Cotoi, *Exercitarea drepturilor persoanelor private de libertate și procedura disciplinară aplicabilă acestor persoane conform noii legi pentru executarea pedepselor*, în *Dreptul nr. 3/2007*.
37. Gheorghe Florian, *Psihologie penitenciară*, Ed. Oscar Print, București 2002.
38. Gheorghe Mărgărit, *Liberarea condiționată*, ed. Novelnet, Ploiești, 1998.
39. Ghigheci Costel Cristinel, Vasilescu Mihaela, *Rolul și locul judecătorului delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate*, în *Revista de Drept Penal nr. 1/2008*.
40. Ghigheci Cristinel, *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
41. Iancu Gheorghe, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a IV-a, Ed. Lumina Lex., București, 2007.

42. Istrate Ilie, *Libertatea persoanei și garanțiile procesual-penale*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1984.
43. Ivan Gheorghe, *Individualizarea pedepsei*, ed. C.H. Beck, București, 2007.
44. Mateuț Gheorghe, *Tratat de procedură penală, Partea generală*, vol. I , Ed. C.H. Beck, București 2007.
45. Mazilu Dumitru, *Drepturile omului – concept, exigențe și realități contemporane*, ediția a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 2003.
46. Mitrache Constantin, *Drept penal român, partea generală*, Casa de Editură și Presă Șansa SRL, București, 1997.
47. Mitrache Constantin, Mitrache Cristian, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul juridic, București, 2014.
48. Muraru Ioan, Iancu Gheorghe, *Drepturile, libertățile și îndatoririle constituționale*, Ed. I.R.D.C, București, 1992.
49. Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina, Constantinescu Mihai, Iorgovan Antonie, *Constituția României revizuită - comentarii și explicații*, Ed. All Beck, București, 2004.
50. Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a 13-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
51. Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina (coordonatori), Crișu Anastasiu în *Constituția României – comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
52. Muraru Ioan, Constantinescu Mihai, *Curtea Constituțională a României*, Ed. Albatros, București, 1997.
53. Muraru Ioan, Vlădoiu Nasty Marian, Muraru Andrei, Barbu Silviu Gabriel, *Contencios constituțional*, Ed. Hamangiu, București, 2009.
54. Neagu Ion, Damaschin Mircea, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, ediția a II-a, Ed. Universul juridic, București, 2015.
55. Neagu Ion, Damaschin Mircea, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
56. Neagu Ion, *Drept procesual penal*, Ed. Global Lex, București, 2002.
57. Neagu Ion, *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2008.
58. Nicolcescu Victor, *Aspecte procesuale privind liberarea condiționată*, în *Dreptul nr. 1/2001*, p. 129 și în *Pro Lege nr. 1/2001*.
59. Oancea Ion, *Drept execuțional penal*, Ed. All Educațional, București, 1998.
60. Oancea Ion, *Drept execuțional penal*, Ed. All, București, 1997.
61. Oancea Ion, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971.
62. Pascu Ilie, Dobrinoiu Vasile, Dima Traian, Hotcă Mihai Adrian, Păun Costică, Chiș Ioan, Gorunescu Mirela, Dobrinoiu Maxim, *Noul Cod penal comentat, vol. I. Partea generală*, ediția a II-a, Ed. Universul juridic, București, 2014.
63. Pascu Ilie, Dobrinoiu Vasile, Dima Traian, Hotcă Mihai Adrian, Păun Costică, Chiș Ioan, Gorunescu Mirela, Dobrinoiu Maxim, *Noul Cod penal comentat, vol. I. Partea generală*, ediția a III-a, Ed. Universul juridic, București, 2015.
64. Pavel Doru, *Aplicarea grațierii condiționate intervenită înainte de rezolvarea cererii de liberare condiționată*, în *Revista Română de Drept nr. 3/1977*.
65. Petrache Zidaru, *Drept penitenciar*, Ed. Universul Juridic, București, 2001.

66. Petrache Zidaru, *Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Comentarii*, Editura Hamangiu, București, 2008.
67. Pojenaru Alexandra (traducerea), *Pedeapsa privativă de libertate în optica drepturilor omului*, în *Revista de Știință Penitenciară* nr. 1-2/1993.
68. Popa Aurelian, *Legea privind executarea pedepselor*, în *Revista Română de Drept*, nr. 1/1970.
69. Popescu Andrei, Dinu Alina, Jinga Ion, *Organizații europene și euroatlantice*, Ed. Economică, București, 2005.
70. Preda Aura, *Drept execuțional penal*, Ed. Fundației România de mâine, București, 2014.
71. Predescu Ovidiu, Udrioiu Mihail, *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
72. Purdă Nicolae, *Protecția drepturilor omului*, Ed. Lumina Lex, 2001.
73. Pușcașu Voicu, *Noile proceduri penale. Sinteze. Practică judiciară. Modele de minute*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
74. Retca Ion, *Procurorul competent să prezideze comisia de propuneri în vederea liberării condiționate din penitenciar*, în *Dreptul* nr. 11/1999.
75. Ristea Ion, *Dispoziții din noul Cod penal și din Legea nr. 294/2004 referitoare la executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, în *Dreptul* nr. 8/2006.
76. Rusu Marcel Ioan, *Drept execuțional penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007.
77. Selejan – Guțan Bianca, *Protecția Europeană a drepturilor omului*, Ed. All Beck, București, 2004.
78. Sima Constantin, Țuculeanu Alexandru, Ciuncan Dorin, *Arestarea preventivă*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
79. Stoenescu Ion, Sîrbu Marin, *Calcularea restului de pedeapsă în cazul revocării liberării condiționate*, în *Revista Română de Drept* nr. 7/1972.
80. Șerban Alexandru, Arzoiu Alexandra, Cozma Ramona, Bârsan Mihai, *Aspecte controversate în jurisprudența Curții Constituționale referitoare la instituția judecătorului delegat cu executarea pedepselor, în volumul Repere actuale din jurisprudența Curții Constituționale a României și perspective de justiție europeană*, Ed. Sitech, Craiova, 2012.
81. Udrioiu Mihail, "Procedură penală. Partea specială. Noul cod de procedură penală", Ed. C.H. Beck, București, 2014.
82. Udrioiu Mihail, *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2014.
83. Voicu Corina, Uzlău Andreea Simona, Moroșanu Raluca, Ghigheci Cristinel, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014.
84. Volonciu Nicolae (coord. științific), Uzlău Andreea Simona (coord. științific) ș.a., *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014.
85. Volonciu Nicolae, coordonator, Vasiliu Alexandru, Gheorghe Radu, *Noul Cod de procedură penală adnotat. Partea specială. Analiză comparativă. Noutăți, explicații, comentarii*, Ed. Universul juridic, București, 2016.
86. Volonciu Nicolae, Moroșanu Raluca, *Codul de procedură penală comentat. Art. 415-464. Executarea hotărârilor penale*, Ed. Hamangiu, București, 2007.

87. Zarafiu Andrei, *Arestarea preventivă*, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
88. Predescu Ovidiu, Udroiu Mihail, *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.

I.2. Doctrină străină

1. Aristotel, *Politica*, Ed. Națională, București, 1924.
2. Avelina Alonso de Escamilla, *La institución del Juez de Vigilancia en el Derecho Comparado: sus relaciones con la Administración Penitenciaria*, en *Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales*, ano 1986, numero 1, www.boe.es/publicaciones/anuarios_derecho/abrir_pdf.php?id=ANU-P-1986-10007500088.
3. Berger Vincent, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, ediția a 5-a, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2005.
4. Berlin Isaiah, *Patru eseuri despre libertate*, Ed. Humanitas, București, 1997.
5. Concas Alessandra, *La magistratura di sorveglianza definizione e caratteri*, publicato in *Diritto processuale penale* il 16.06.2015, <http://www.diritto.it/docs/37152-la-magistratura-di-sorveglianza-definizione-e-caratteri>.
6. Didier Thomas, *Libertes et droits fondamentaux*, 10 edition, Dalloz, Paris, 2004.
7. Domingo Teruel Carralero, *El Juez de ejecución de penas en Francia*, en *Anuario de Derecho Penal*, tomo XX, fascículos I y II, enero-agosto 1967, https://www.boe.es/publicaciones/anuarios_derecho/abrir_pdf.php?id=ANU-P-1967-10056900580_ANUARIO_DE_DERECHO_PENAL_Y_CIENCIAS_PENALES_El_Juez_de_ejecucion_depenas_en_Francia.
8. Francesco Maisto, *Le decisioni della magistratura di sorveglianza tra norma e prassi*, în *Diritto Penale Contemporaneo*, Il contributo della criminologia al sistema penale: alla ricerca del nuovo "volto", della pena, Università degli studi di Milano, 4 dicembre 2014, *Contributo_Criminologia_Sistema_Penale-Francesco_Maisto*, pdf.
9. Girolamo Tartaglione, *Le funzioni del giudice di sorveglianza*, p. 345, <http://www.rassegnapenitenziaria.it/cop/29950.pdf>
10. Giulia Giangregorio, *Il ruolo e la funzione del giudice di sorveglianza nella pratica della sua azione. Indagine presso il tribunale di sorveglianza di Firenze*, L'altro diritto - Centro di documentazione su carcere, devianza e marginalità, 2008, <http://www.altrodiritto.unifi.it/ricerche/misure/giangreg.htm>.
11. Hayek Friedrich, *Constituția libertății*, ed. Institutul European, Iași, 1997.
12. Jean Larguier, *Criminologie et science penitentiaire*, Ed. Dalloz, 2005.
13. Jean Pradel, *Droit penal compare*, Ed. Dalloz, Paris, 1995.
14. Jean Pradel, *Droit penal general*, 19 edition, Ed. Cujas, Paris, 2012.
15. Juzgado de Vigilancia Penitenciaria, <http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento>.
16. Legge 26 luglio 1975 n. 354, *Norme sull'ordinamento penitenziario e sulla esecuzione delle misure privative e limitative della libertà*, <http://www.ristretti.it/areestudio/giuridici/op/opitaliano.htm>.
17. Mill John Stuard, *Despre libertate*, Ed. Humanitas, București, 1996.

18. Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1964.
19. Murdoch Jim, *Article 5 of the European Convention on Human Rights. The protection of liberty and security of person*, Council of Europe Publishing, 2002.
20. Patrick Hunerfeld, *Sistemul juridic în Germania federală în etapa executorie a procesului penal în dreptul comparat*, RIDP 1990, vol. 61.
21. Pettiti Louis-Edmond, Decaux Emmanuel, Imbert Pierre-Henri și colectiv, *La Convention Europeenne des Droits de L'Homme, Commentaire article par article*, Ed. Economica, Paris, 1999.
22. Ramón García Albero, Núria Torres Rosell, *El juez de vigilancia penitenciaria*, [https://www.exabyteinformatica.com/uoc/Dret/Ejecucion_y_derecho_penitenciario/Ejecucion_y_derecho_penitenciario_\(Modulo_6\).pdf](https://www.exabyteinformatica.com/uoc/Dret/Ejecucion_y_derecho_penitenciario/Ejecucion_y_derecho_penitenciario_(Modulo_6).pdf).
23. Remedios Campoy Gómez, *Penas y medidas de seguridad: El juez de vigilancia penitenciaria (España)*, www.monografias.com/trabajos98/penas-y-medidas-seguridad-juez-vigilancia-penitenciaria-espana/penas-y-medidas-seguridad-juez-vigilancia-penitenciaria-espana.
24. Sace Jean, *Procedure penale compare. Presses Universitaires de l'homme, Comentaire article par article*, Paris, 1995.
25. Sartre Jean Paul, *Existențialismul este un umanism*. Studiul reprezintă stenograma unei conferințe susținute de filosoful francez la Paris, în 29 octombrie 1945.
26. Sistemul juridic american, *Bureau of International Information Programs*, United States Department of State, Copyright, Congressional Quarterly Inc., 2001.
27. Sudre Frederic, *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Ed. Polirom, Iași, 2006.

II. LEGISLAȚIE

II.1. Legislație română

1. *Codul de procedură penală al României*, adoptat prin Legea nr. 135/2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 486/15.07.2010, și intrat în vigoare la data de 01.02.2014.
2. *Codul penal al României*, adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicată în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009, și intrat în vigoare la 1 februarie 2014.
3. *Constituția României*, adoptată prin referendum în 8 decembrie 1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 233 din 21 noiembrie 1991. A fost revizuită prin Legea nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial nr.758 din 29 octombrie 2003 și republicată cu o nouă numerotare a articolelor în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003.
4. *Decizia Curții Constituționale nr. 222 din 2 aprilie 2015*, publicată în Monitorul Oficial nr. 380 din 02.06.2015.
5. *Decizia Curții Constituționale nr. 240 din 15 martie 2012*, publicată în Monitorul Oficial nr. 274 din 25 aprilie 2012.
6. *Decizia Curții Constituționale nr. 359 din 24.04.2012*, publicată în Monitorul Oficial nr. 366 din 30 iunie 2012.

7. *Decizia Curții Constituționale nr. 368 din 14 mai 2015*, publicată în Monitorul Oficial nr. 502 din 8 iulie 2015.
8. *Decizia Curții Constituționale nr. 462 din 15 mai 2007*, publicată în Monitorul Oficial nr. 384 din 7 iunie 2007
9. *Decizia Curții Constituționale nr. 486 din 21 noiembrie 2013*, publicată în Monitorul Oficial nr. 64 din 24 ianuarie 2014.
10. *Decizia Curții Constituționale nr. 535 din 14 iulie 2015*, publicată în Monitorul Oficial nr. 615 din 13 august 2015.
11. *Decizia Curții Constituționale nr. 702 din 31 mai 2011*, publicată în Monitorul Oficial nr. 532 din 28 iulie 2011.
12. *Decizia Curții Constituționale nr. 719 din 29 octombrie 2015*, publicată în Monitorul Oficial nr. 905 din 07 decembrie 2015.
13. *Decizia nr. 245137 din 02.11.2006 a Directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor* privind asigurarea condițiilor de lucru aferente activității judecătorului delegat, nepublicată.
14. *Decizia Curții Constituționale nr. 462 din 15 mai 2007*, publicată în Monitorul Oficial nr. 384 din 7 iunie 2007.
15. *Decizia Curții Constituționale nr. 587 din 21 octombrie 2014*, publicată în Monitorul Oficial nr. 10 din 7 ianuarie 2015.
16. *Decretul nr. 212/1974*, prin care România a ratificat *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* și *Pactul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20.11.1974.
17. *Dumbravă Horațiu, Cigan Dana, Dănileş Cristi, Factorii de presiune și conflictele de interes în justiție. Ghid pentru judecători*, Ed. Timpului, Iași, 2007.
18. *Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 2282/05.12.1969 privind Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 23 din 1969 privind executarea pedepselor*, nepublicată.
19. *Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 523 din 14 iunie 2012, cu privire la dobândirea celei de-a doua specializări de către judecători* (cu referire la Avizul nr. 15/2012 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni privind specializarea judecătorilor).
20. *Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 89/2014 pentru aprobarea Regulamentului de organizare a activității judecătorului de supraveghere a privării de libertate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 77 din 31 ianuarie 2014.
21. *Hotărârea de Guvern nr. 157 din 10 martie 2016 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 271 din 11 aprilie 2016.
22. *Hotărârea de Guvern nr. 1897 din 21 decembrie 2006 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 24 din 16 ianuarie 2007.
23. *Instrucțiunile privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate aflate în unitățile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor*, aprobate prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 432/C din 5 februarie 2010, publicat în Monitorul Oficial nr. 157 din 11 martie 2010.

24. *Legea asupra regimurilor închisorilor din 1 februarie 1874*, abrogată și înlocuită de Legea din 30 iulie 1929, abrogată la rândul ei de Decretul nr. 66 din 18 martie 1950.
25. *Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală*, publicată în Monitorul Oficial nr. 486 din 15 iulie 2010.
26. *Legea nr. 23 din 18 noiembrie 1969*, adoptată de Marea Adunare Națională, publicată în Monitorul Oficial nr. 132 din 18 noiembrie 1969.
27. *Legea nr. 253 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 513 din 14 august 2013.
28. *Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 514 din 14 august 2013.
29. *Legea nr. 275 din 4 iulie 2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în procesul penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 627 din 20 iulie 2006
30. *Legea nr. 286 din 16 iulie 2009 privind Codul penal*, publicată în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009.
31. *Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 591 din 1 iulie 2004.
32. *Legea nr. 30/18.05.1994*, publicată în Monitorul Oficial nr. 135/31.05.1994.
33. *Legea nr. 301/2004 privind Codul penal*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 575 din 29 iunie 2004.
34. *Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară în materie penală*, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 377 din 31 mai 2011.
35. *Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor*, republicată în Monitorul Oficial nr. 591 din 1 iulie 2004.
36. *Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară*, publicată în Monitorul Oficial nr. 827 din 13 septembrie 2005.
37. *Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*, republicată în Monitorul Oficial nr. 807 din 3 decembrie 2010.
38. *Legea nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească*, publicată în Monitorul Oficial nr. 197 din 13 august 1992, republicată în Monitorul Oficial nr. 259 din 30 septembrie 1997.
39. *Manualul de proceduri al sistemului penitenciar*, aprobat prin decizia directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 452 din 04.07.2008, p. 694.
40. *Nota nr. 4953 din 04.05.2007 a Direcției resurse umane și organizare din cadrul Consiliului Superior al magistraturii*, Revista Forumul judecătorilor, Specializarea judecătorească. Criterii avute în vedere pentru stabilirea judecătorilor din cadrul secțiilor judecătorești. Act administrativ. Anularea hotărârii colegiului de conducere, în Revista Forumul judecătorilor nr. 2/2009, <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-22-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf>.
41. *O.U.G. nr. 3/2014 pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru implementarea altor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 98 din 7 februarie 2014.

42. *O.U.G. nr. 56 din 25 iunie 2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 457 din 27 iunie 2003.

43. *Ordinul nr. 433/2010 pentru aprobarea Normelor minime obligatorii privind condițiile de cazare a persoanelor private de libertate*, publicat în Monitorul Oficial nr. 103 din 15 februarie 2010.

44. *Ordinul nr. 52 din 16 decembrie 1996 al Procurorului General al Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție privind atribuțiile ce revin Ministerului Public în activitatea de verificare a respectării legii la locurile de deținere preventivă și de executare a pedepselor*, nepublicat.

45. *Primul protocol facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966. Intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform dispozițiilor art. 9. România a ratificat Protocolul la 28 iunie 1993 prin Legea nr. 39/29.06.1993, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I nr. 193 din 30 iunie 1993.

46. *Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară. Comentariu asupra principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară*, traducere și adaptare judecător Cristi Danileț, <http://www.judecator.ro/article/8732/Principiile-de-la-Bangalore-cu-privire-la-conduita-judiciara-2002>.

47. *Programul de formare continuă a magistraților 2014. Tendințe actuale în formarea continuă a judecătorilor și procurorilor*, http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_423/Programul%20de%20formare%20continua%202014.pdf.

48. *Raportul de activitate al Administrația Națională a Penitenciarelor pe anul 2014*, <http://anp.gov.ro/documents/10180/4605968/Raport+de+activitate+al+ANP+pe+anul+2014.pdf/318e6305-8299-44c8-b016-a64f6465a670>

49. *Raportul de activitate al Administrația Națională a Penitenciarelor pe anul 2015*, <http://anp.gov.ro/documents/10180/7602375/bilant+Administratia+Nationala+a+Penitenciarelor+rom.pdf/5b87fb13-fd0f-419b-ae0-e09dcfb5bbcb>.

50. *Raportul Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1806/IJ/1179/DIJ/2013 privind respectarea dispozițiilor legale de către judecătorii delegați cu executarea pedepselor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*.

51. *Regulamentul asupra regimului de executare a pedepselor și măsurilor de siguranță privative de libertate precum și a detenției preventive din 21 aprilie 1938*.

52. *Regulamentul de ordine interioară a instanțelor judecătorești*, adoptat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1375 din 17 decembrie 2015.

II.2. Legislație străină

1. *Al doilea protocol facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat prin rezoluție a Adunării generală a Organizației Națiunilor Unite, în cea de a 44 -a sesiune a acesteia, la 15 decembrie 1989. România a ratificat Protocolul la 25

ianuarie 1991 prin Legea nr. 7/25.01.1991, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 18 din 26 ianuarie 1991.

2. *Carta africană a drepturile omului și ale popoarelor*, adoptată la Nairobi, Kenya, la data de 27 iunie 1981, ratificată de către majoritatea absolută a statelor membre ale Organizației Unității Africane, intrată în vigoare la data de 21 octombrie 1986, cunoscută și sub numele „Carta de la Banjul”.

3. *Carta arabă a drepturilor omului*, adoptată la data de 15 septembrie 1994 de către Consiliul Ligii Arabe, neintrată încă în vigoare.

4. *Codul de procedură al Italiei*, intrat în vigoare la data de 22 septembrie 1988, http://www.polpenul.it/attachments/048_codice_di_procedura_penale.pdf.

5. *Codul de procedură al Republicii Federale Germania*, publicat în Gazeta Juridică Federală I, la data de 7 aprilie 1987, <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf>.

6. *Codul de procedură penală al Regatului Spaniei*, http://www.juecesdemocracia.es/legislacion/CODIGO_PROCESAL_PENAL%5B1%5D.pdf.

7. *Codul de procedură penală al Republicii Franceze*, intrat în vigoare la 2 martie 1959, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154>.

8. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, denumit și Codul nr. 122 din 14.03.2003, intrat în vigoare la data de 12.06.2003, publicat în Monitorul Oficial nr. 104-110 din 07.06.2003, <http://lex.justice.md/md/326970>.

9. *Codul penal al Kosovo*, emis de Misiunea de Administrație Interimară a Organizației Națiunilor Unite în Kosovo (UNMIK) la 06 iulie 2003.

10. *Codul penal suedez*, adoptat în 1962 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1965.

11. *Constituția Italiei*, tradusă în limba română, <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/costituzioneitaliana-rumeno.pdf>.

12. *Constituția Regatului Belgiei*, adoptată la data de 7 februarie 1831, <http://codex.just.ro/Tari/Download/BE>.

13. *Constituția Regatului Spaniei*, adoptată de Cortes Generales (Parlamentul Spaniei) la data de 31 octombrie 1978 și aprobată prin referendum la 7 decembrie 1978, promulgată de Regele Juan Carlos I la 27 decembrie 1978 și intrată în vigoare la 29 decembrie 1978, fiind publicată în Buletinul Oficial de Stat nr. 311/1978.

14. *Constituția Regatului Spaniei. Prezentare generală*, Barbu Silviu-Gabriel, <http://codex.just.ro/Tari/Download/ES>

15. *Constituția Republicii Federale Germania* a intrat în vigoare la 24 mai 1949, <http://codex.just.ro/Tari/Download/DE>, accesat 21.02.2016.

16. *Constituția Republicii Finlanda*, adoptată la data de 11 iunie 1999, prin Legea nr. 731/1999, în vigoare din data de 1 martie 2000.

17. *Constituția Republicii Finlanda. Prezentare generală*, Barbu Silviu-Gabriel, <http://codex.just.ro/Tari/Download/FI>

18. *Constituția Republicii Italia* a fost adoptată în data de 22 decembrie 1947, prin referendum, și intrată în vigoare la 1 ianuarie 1948.

19. *Constituția Republicii Italia. Prezentare generală*, Barbu Silviu-Gabriel, <http://codex.just.ro/Tari/Download/IT>

20. *Convenția americană pentru drepturile omului* a fost adoptată la San Jose, Costa Rica, de Organizația Statelor Americane, la data de 22 noiembrie 1969, intrată în vigoare la data de 18 iulie 1978.

21. *Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante*, adoptată la Strasbourg la data de 26 noiembrie 1987, ratificată de România prin Legea nr. 80/1994, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 285 din 7 octombrie 1994.

22. *Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante*, adoptată la New York, și deschisă spre semnare prin Rezoluția 39/46 din 10 decembrie 1984, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 112/10 octombrie 1990.

23. *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale*, semnată la Roma, la 04.11.1950, intrată în vigoare la data de 03.09.1953. România a ratificat Convenția și Protocoalele sale adiționale la data de 28.09.1993, prin Legea nr. 30/18.05.1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994.

24. https://www.law.cornell.edu/constitution/sixth_amendment

25. https://www.law.cornell.edu/wex/fifth_amendment

26. https://www.law.cornell.edu/wex/fourth_amendment

27. *Legea Organică 10 din 23 noiembrie 1995*, publicată în Buletinul Oficial Spaniol nr. 281/ 24.11.1995.

28. Legea organică generală a penitenciarelor nr. 1/26.09.1979, http://www.institucionpenitenciaria.es/web/export/sites/default/datos/descargables/legislacion/LEY_ORGANICA_GENERAL_PENITENCIARIA_1979.pdf.

29. Legea Organică privind Sistemului Judiciar nr. 6 din 01.07.1985, modificată prin Legea Organică 5/2003 din data de 27 mai, ale căror prevederi au fost modificate prin Legea Organică nr. 5/2003 și prin Legea Organică nr. 7/2003, publicado en BOE de 02 de Julio de 1985, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo6-1985.11t4.html

30. Prison Act of 16 March 1976 (Federal Law Gazette Part I p. 581, 2088), as last amended by Article 7 of the Act of 25.04.2013 (Federal Law Gazette I p. 935), https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stvollzg/englisch_stvollzg.html

III. JURISPRUDENȚĂ

III.1. Jurisprudență română

1. Curtea de Apel București, Minuta întâlnirii de practică judiciară din data de 23.06.2015 în materia executării pedepselor și a măsurilor preventive privative de libertate.

2. Curtea de Apel Constanța, Extras minută întâlnirea trimestrială a judecătorilor de supraveghere a privării de libertate din 19.03.2015.

3. Curtea de Apel Craiova, Minuta întâlnirii trimestriale din data de 12.12.2014 pentru discutarea problemelor ridicate de judecătorii de supraveghere a privării de libertate de la penitenciarele din raza Curții.

4. Curtea de Apel Craiova, Minuta întâlnirii trimestriale din data de 03.04.2015 pentru discutarea problemelor ridicate de judecătorii de supraveghere a privării de libertate de la penitenciarele din raza Curții.

5. Curtea de Apel Ploiești, Minuta privind discuțiile purtate la reuniunea trimestrială organizată în conformitate cu art. 53 alin. 1 din H.C.S.M. nr. 89/23.01.2014, privind probleme de drept controversate și de practică neunitară, sesizate de judecătorii de supraveghere a privării de libertate din cadrul Penitenciarelor Mărgineni, Ploiești, Găești și Târgșor în trimestrul II 2014.

6. Curtea de Apel Târgu Mureș, Minuta întâlnirii trimestriale a judecătorilor de supraveghere a privării de libertate din circumscripția Curții din data de 19.06.2015.

7. Decizia Curții Constituționale nr. 222 din 02 aprilie 2015 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 69 alin. 1 lit. b) și ale art. 110 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 380 din 02 iunie 2015.

8. Decizia I.C.C.J. nr. 18 din 15 septembrie 2014 pentru dezlegarea de principiu a unei chestiuni de drept publicată în Monitorul Oficial nr. 775 din 24 octombrie 2014.

9. Decizia nr. 60 din 15 mai 1994 privind excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 149 alin. 3 din Codul de procedură penală, definitivă prin Decizia nr. 20 din 15 februarie 1995, ambele publicate în Monitorul Oficial nr. 57 din 28 martie 1995.

10. Decizia penală nr. 142/10.07.2013 a Curții de Apel Timișoara, secția penală, nepublicată.

11. Încheierea nr. 1013 din data de 15.09.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Rahova (dosar nr. 1113/2015), nepublicată.

12. Încheierea nr. 1031 din data de 18.09.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Rahova (dosar 1137/2015), nepublicată.

13. Încheierea nr. 1085 din data de 03.10.2014 (dosar nr. 1043/2014) a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, nepublicată.

14. Încheierea nr. 1089 din data de 03.10.2014 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate din cadrul Penitenciarului Galați, în dosarul nr. 1047/2014, nepublicată

15. Încheierea nr. 1096 din data de 06.10.2014, pronunțată de judecătorul de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, în dosarul nr. 1002/2014, menținută prin sentința penală nr. 2685 din 15.12.2014 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 20909/233/2014), nepublicate.

16. Încheierea nr. 1151 din data de 20.10.2014 , pronunțată de judecătorul de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, în dosarul nr. 1112/2014, nepublicată.

17. Încheierea nr. 1157 din data de 13.10.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Rahova (dosar nr. 1356/2015), nepublicată.

18. Încheierea nr. 1204 din data de 11.11.2014 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați (dosar nr. 1172/2014), nepublicată.

19. Încheierea nr. 1209 din data de 12.11.2014 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate din cadrul Penitenciarului Galați, în dosarul nr. 1169/2014, nepublicată.

20. Încheierea nr. 216 din data de 20.03.2015 (dosar nr. 212/2015) a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, nepublicată.

21. Încheierea nr. 389/05.11.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Ploiești (dosar nr. 375/2015), nepublicată.

22. Încheierea nr. 39 din 07.04.2016 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul pentru femei Târgșor (dosar nr. 41/2016), nepublicată.
23. Încheierea nr. 460 din data de 10.11.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Miercurea Ciuc (dosar nr. 460/2015), nepublicată,
24. Încheierea nr. 494 din data de 28.05.2015 (dosar nr. 486/2015) a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, nepublicată.
25. Încheierea nr. 78 din data de 18.02.2016, a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarului Ploiești (58/2016), nepublicată,
26. Încheierea nr. 8 din 08.01.2016 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Ploiești, nepublicată.
27. Încheierea nr. 844 din data de 11.09.2015 (dosar nr. 841/2015) a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul Galați, nepublicată.
28. Încheierea nr. 956 din data de 07.09.2015, a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarului Rahova (dosar nr. 950/2015), nepublicată;
29. Încheierea nr. 959 din data de 07.09.2015, a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarului Rahova (dosar nr. 1033/2015), nepublicată.
30. Încheierea nr. 966 din data de 08.09.2015, a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarului Rahova (dosar nr. 1046/2015), nepublicată.
31. Încheierea nr. 428/25.06.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul București Jilava (dosar nr. 173/2015), nepublicată.
32. Încheierea nr. 758/16.10.2015 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate la Penitenciarul București Jilava (dosar nr. 599/2015), nepublicată.
33. Întâlnirea de practică neunitară a judecătorilor din cadrul Curții de Apel București, din noiembrie 2015.
34. Sentința penală nr. 1046 din 07.05.2015 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 3876/4/2015), nepublicată.
35. Sentința penală nr. 1141 din 22.07.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 12781/233/2015), nepublicată.
36. Sentința penală nr. 1154 din 26.06.2015 a Judecătoriei Brașov (dosar nr. 10526/197/2015), nepublicată.
37. Sentința penală nr. 1155 din 26.05.2015 a Judecătoriei Brașov (dosar nr. 9538/197/2015), nepublicată.
38. Sentința penală nr. 1248 din 18.06.2014 a Judecătoriei Miercurea Ciuc (dosar nr. 997/258/2014), nepublicată.
39. Sentința penală nr. 1345/14.04.2014 a Judecătoriei Brăila, secția penală, nepublicată.
40. Sentința penală nr. 1360 din 10.09.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 15366/233/2015), nepublicată.
41. Sentința penală nr. 1367 din 10.09.2015 a Judecătoriei Galați (dosar penal nr. 16150/233/2015), nepublicată.
42. Sentința penală nr. 1407 din 09.06.2016 a Judecătoriei Ploiești (dosar nr. 9978/281/2016), nepublicată.
43. Sentința penală nr. 1728 din 26.10.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 12953/233/2015), nepublicată.

44. Sentința penală nr. 1877 din 16.11.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 19253/233/2015), nepublicată
45. Sentința penală nr. 1880 din 16.11.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 20056/233/2015), nepublicată.
46. Sentința penală nr. 193 din 06.11.2014 a Judecătoriei Târgu Bujor, nepublicată.
47. Sentința penală nr. 247 din 01.02.2014 a Judecătoriei Brașov, nepublicată.
48. Sentința penală nr. 2484/27.11.2014 a Judecătoriei Bacău, secția penală, nepublicată.
49. Sentința penală nr. 2663 din 12.12.2014 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 22184/233/2014), nepublicată.
50. Sentința penală nr. 2666 din 12.12.2014 a Judecătoriei Galați, dosar nr. 21131/233/2014), nepublicată.
51. Sentința penală nr. 2685 din 15.12.2014 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 20909/233/2014), nepublicată.
52. Sentința penală nr. 2717 din 17.12.2014 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 23533/233/2014), nepublicată.
53. Sentința penală nr. 301 din 18.02.2016 a Judecătoriei Brașov (dosar nr. 27712/197/2015), nepublicată.
54. Sentința penală nr. 32 din 10.01.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 16657/233/2014), nepublicată.
55. Sentința penală nr. 333/09.05.2014 a Tribunalului Brăila, secția penală, nepublicată.
56. Sentința penală nr. 346/23.05.2014 a Tribunalului Brăila, secția penală, nepublicată.
57. Sentința penală nr. 366 din 31.03.2015 a Judecătoriei Miercurea Ciuc (dosar nr. 136/258/2015), nepublicată.
58. Sentința penală nr. 407 din 14.04.2014 a Judecătoriei Onești, nepublicată.
59. Sentința penală nr. 442 din 27.03.2015 a Judecătoriei Galați (dosar nr. 3571/233/2015), nepublicată.
60. Sentința penală nr. 4421 din 22.12.2014 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 35028/4/2014), nepublicată.
61. Sentința penală nr. 451 din 28.04.2014 a Judecătoriei Onești, nepublicată.
62. Sentința penală nr. 516 din 17.03.2016 a Judecătoriei Brașov (dosar nr. 2044/197/2016), nepublicată.
63. Sentința penală nr. 679 din 10.03.2016 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 3916/4/2016), nepublicată.
64. Sentința penală nr. 767 din 22.03.2016 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 2383/4/2016), nepublicată.
65. Sentința penală nr. 803 din 24.03.2016 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 3919/4/2016), nepublicată.
66. Sentința penală nr. 804 din 24.03.2016 a Judecătoriei Sectorului 4 București (dosar nr. 4122/4/2016), nepublicată.
67. Sentința penală nr. 809 din 27.10.2014 a Judecătoriei Onești, nepublicată,
68. Sentința penală nr. 826 din 09.04.2015 a Judecătoriei Botoșani, nepublicată.
69. Sentința penală nr. 844 din 03.06.2015 a Judecătoriei Galați, secția penală, definitivă prin neapelare la data de 16.06.2015, nepublicată.

70. Sentința penală nr. 848 din 03.06.2015 a Judecătorei Galați (dosar nr. 6683/233/2015), nepublicată.
71. Sentința penală nr. 938 din 26.04.2016 a Judecătorei Sectorului 5 București (dosar nr. 3975/302/2016), nepublicată.
72. Sentința penală nr. 939 din 26.04.2016 a Judecătorei Sectorului 5 București (dosar nr. 4287/302/2016), nepublicată
73. Sentința penală nr. 940 din 26.04.2016 a Judecătorei Sectorului 5 București (dosar nr. 4288/302/2016), nepublicată.
74. Sentința penală nr. 944 din 26.04.2016 a Judecătorei Sectorului 5 București (dosar nr. 4709/302/2016), nepublicată.
75. Sentința penală nr. 1725 din 14.07.2015 a Judecătorei Sectorului 4 București (dosar nr. 24637/4/2015), nepublicată.
76. Sentința penală nr. 3065 din 17.12.2015 a Judecătorei Sectorului 4 București (dosar nr. 38526/4/2015), nepublicată
77. Sentința penală nr. 945 din 26.04.2016 a Judecătorei Sectorului 5 București (dosar nr. 4710/302/2016), nepublicată.
78. Tribunalul București, secția I-a penală, sentința penală nr. 100/12.02.2013, definitivă prin decizia penală nr. 247/17.10.2013 a Curții de Apel București, secția I penală, nepublicată.
79. Tribunalul Constanța, secția penală, sentința penală nr. 227 din 22.06.2015, nedefinitivă, nepublicată.

III.2. Jurisprudență străină

1. CEDO, hotărârea Calmanovici contra României, hotărârea din 01 iulie 2008 (Cererea nr. 42250/02), www.csm1909.ro/csm/linkuri/22_01_2009__20301_ro.doc.
2. CEDO, hotărârea *Contrada contra Italiei* (1998),
3. CEDO, hotărârea din 04 decembrie 1979, Cauza Schiesser contra Elveției, www.csm1909.ro/csm/linkuri/25_04_2013_55589_ro.doc
4. CEDO, hotărârea din 06.11.1980, Cauza Guazzardi contra Italiei.
5. CEDO, hotărârea din 13 decembrie 1978, Cauza X contra Germaniei, <http://hudoc.echr.coe.int>.
6. CEDO, hotărârea din 16 octombrie 2001, Cauza O,Hara contra Marii Britanii, [http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59721#{%22itemid%22:\[%22001-59721%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59721#{%22itemid%22:[%22001-59721%22]})
7. CEDO, hotărârea din 20 ianuarie 2008, Cauza Saadi contra Marii Britanii, www.echr.coe.int/Documents/COURED2012-Guide_on_article_5_eng.pdf
8. CEDO, hotărârea din 22 octombrie 1997, Cauza Erdagoz contra Turcia, www.echr.coe.int/Documents/COURED2012-Guide_on_article_5_eng.pdf
9. CEDO, hotărârea din 25.11.2003, Cauza Vasileva contra Danemarcei, paragraf 36, www.echr.coe.int/Documents/COURED2012-Guide_on_article_5_eng.pdf
10. CEDO, hotărârea din 25.11.2003, Cauza Vasileva contra Danemarcei, paragraf 38, www.echr.coe.int/Documents/COURED2012-Guide_on_article_5_eng.pdf, CEDO, hotărârea din 24.03.2005, Cauza Epple contra Germaniei, paragraf 37, www.echr.coe.int/Documents/COURED2012-Guide_on_article_5_eng.pdf

11. CEDO, hotărârea din 30 august 1990, Cauza Fox, Campbell și Hartley contra Marii Britanii, www.echr.coe.int/Documents/COUREDHD-2012-Guide_on_article_5_eng.pdf
12. CEDO, hotărârea Eugen Gabriel Radu contra României, hotărârea din 13 octombrie 2009.
13. CEDO, hotărârea Goh contra României, hotărârea din 21 iunie 2011 (Cererea nr. 9.643/03).
14. CEDO, hotărârea Kemmache contra Franței (1991).
15. CEDO, hotărârea Marian Chiriță contra României, hotărârea din 21 octombrie 2014 (Application no. 9443/10), <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2014/10/CASE-OF-MARIAN-CHIRITA-v.-ROMANIA.pdf>.
16. CEDO, hotărârea *Nikolova contra Bulgariei* (2004).
17. CEDO, hotărârea *Pantano contra Italiei* (2003).
18. CEDO, hotărârea Pantea contra României din 3 iunie 2003, publicată în Monitorul oficial nr. 1150 din 6 decembrie 2004.
19. CEDO, hotărârea Petra împotriva României, Hotărârea nr. 1 din 23 septembrie 1998, publicată în Monitorul Oficial 637 din 27 decembrie 1999.
20. CEDO, hotărârea Silvestru Cotlet împotriva României, Hotărârea din 3 iunie 2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 422 din 19 mai 2005.
21. CEDO, hotărârea Stogmuller contra Austriei (1969).
22. CEDO, hotărârea Letellier contra Franței (1991).
23. CEDO, hotărârea Vasilescu contra României din 22 mai 1998, publicată în Monitorul oficial nr. 637 din 27 decembrie 1999.